

Baz. N. RANCĀNS

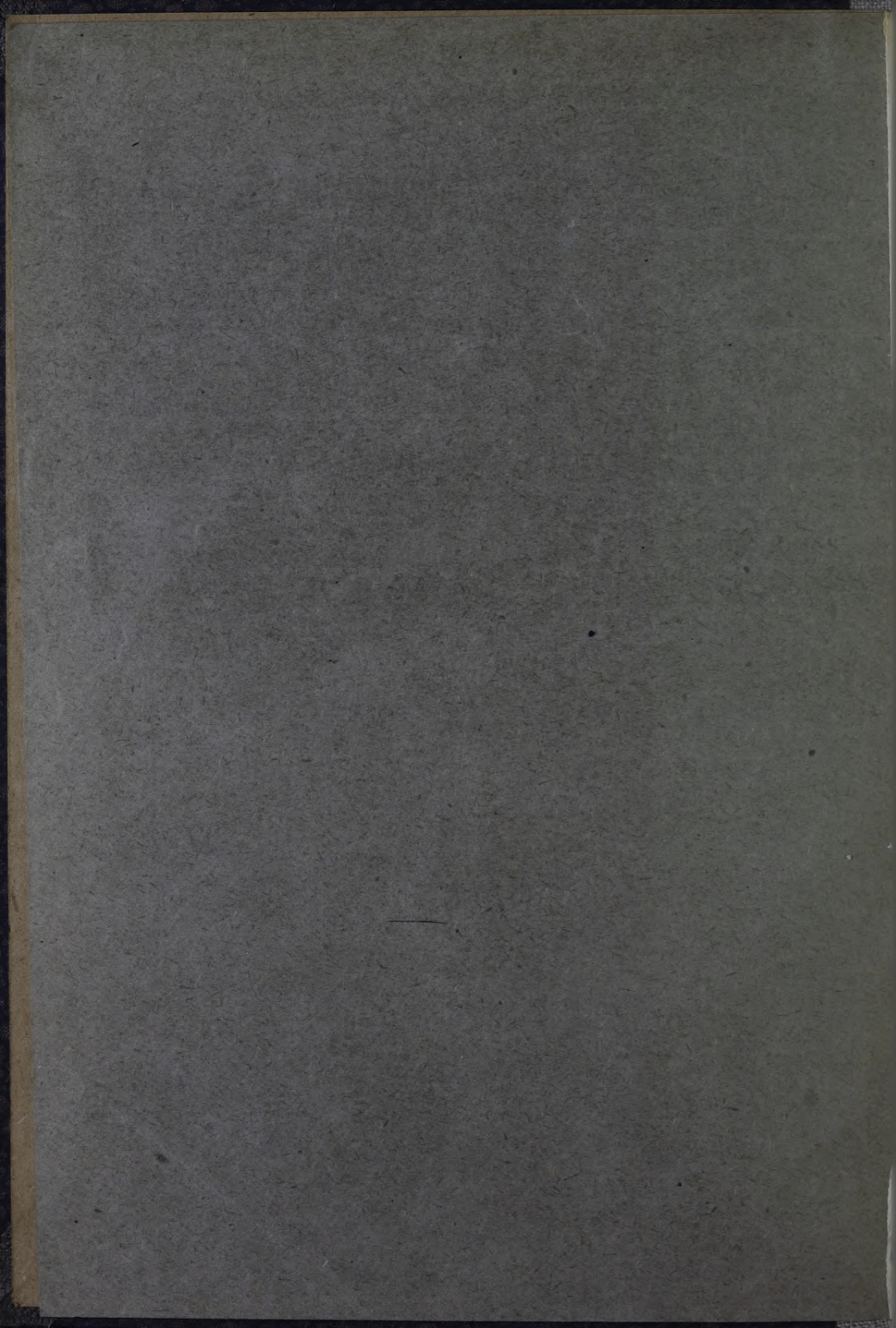
Latvijas vēsture

I. daļa

Nu sen-senejīm laikim līdz 1184. g.,
t. i. vōcišu atišonai uz myusu zemi

Reigā, 1921. g.

Izdewe Ā. Gulbia grōmotu apgōdniciba,
Suworowa ilā Nr. 14

B
9(L)

~~SL 45955C~~ B (7)

Baz. N. Rancāns

L. V. 4.196.
In. 27

28

Latwijas wèsture.

I. daļa

Nu sen-senejim laikim leidz 1184. g., t. i, wòcišu atišonai
uz myusu zemi.

Reigā, 1921. g.

Izdewe A. Gulbia gròmotu apgòdniciba,
Suworowa ilā Nr. 14.

2017
L.V.J
#

Rakstus spide Sab. „Latvijas Sorģs, Reigā, Pauluči ilā Nr. 15.

Priekšvārds.

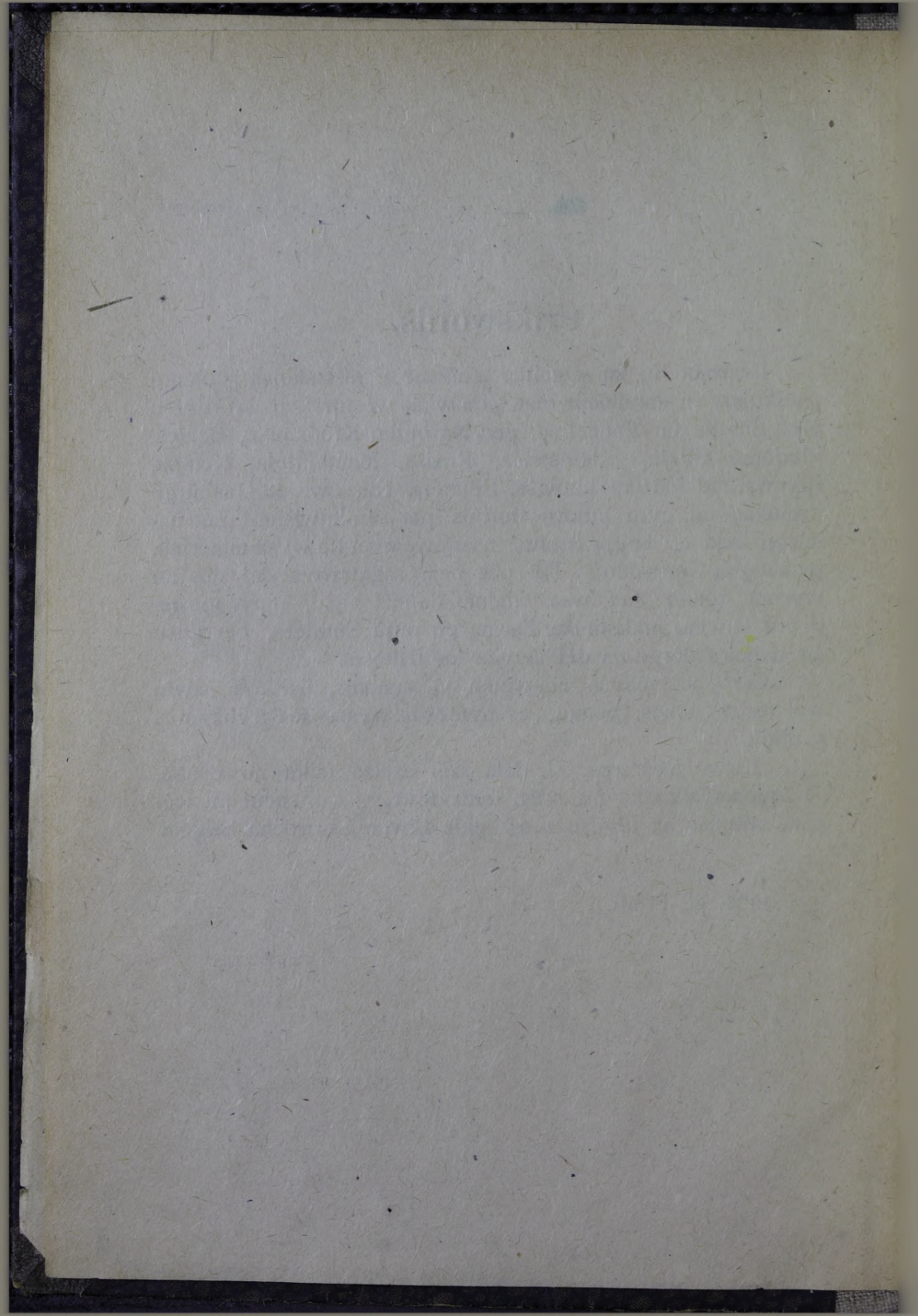
Iwarojūt tū, ka latgališu izluksnē ir lels školās grōmotu tryukums, es sarakstiju eisu „Latwijas wēsturi“, pi kō izlitōju prof. Šmidta un Endzeliņa, pec, Narbutta, Krōdzinika, Lindes, Pludōņa, Siliņa, Bileinšteina, Roziša, Manteuffeļa, Kempa, Rikowa, tad Indrika Latwiša, Reimeta, Russowa un Dušbūrģa kronikas un cytu autoru dorbus par sen-latwišim. Bet namirigi laiki un begļa dzeiwe naatļowe maņ itō wysa materiala pamatigok apstrōdot. Tai pat beja sagatawots del itōs un wysom cytom „Lat. wes.“ daļom daudzi biļžu, storp kurom byutu latwišu makslinika Zariņa un pūļu Eichlera, bet klišu un papeira dōrguma del natyka jōs izlitotas.

Ceru, ka nōkušā izdawumā, jō, zynoms, jis kod nawin wel redzes dīnas gaismu, es pyulešus wysus šūs tryukumus papildit.

„Latw. wēstures“ II. daļa izis dreizā laikā nu druka. Jei apjems laikmetu nu 1184. leidz 1561. g., t. i, socūt nu wōcišu atišenas uz myusu zemi leidz Liwonijas ordena beigom.

1920. g., Preili.

Autors.

1. Latwišu vēstures oluti.

Ikkotrai tautai ir sowa vēsture, t. i. wysš tys, ku jei izglōbōja kaidūs rakstiskūs woi mutiskūs stostūs par sowu senātni. Jō pat nabyutu atlicis par zynomu tautu nikaidu rokstu ni stostu, tad wys ir palykuši pec jōs kopi, nūmetņu witas, sātu drupas, iruči un drēbes, nu kurom mes waram kaut na wysu, tūmar pa daļai izzynot par jōs 'sen-senejim laikim.

Tōs grōmotas, kurōs teik aprakstīti zynomas tautas dzeiwes nūtykumi, saucas par kronikom (kronos — greku wōrds. — laiks), a poši jū rakstīdōji par kronistim.

Latwišu tauta nawar tōdeļ sastatit nikaida izjēmuma nu itō wospōriga lykuma, un jai arī ir, laigon wel galigi naizstrōdota, bet bogota tūmar vēsture.

Winu nu taidom kronikom par sen-latwišim sarakstija Indriks Latwits. Jis dzeiwōja XIII. godu symtā, pagōja nu latwišu tautas un bēja Reigas weiskupa Alberta fon Apeldernsa-Bukshōwdena audzeknis*). Šis weiskups, par kuru zamok byus pasacits plašok, nūsyutija Indriku uz Wōczemi, kur jis Bremenē pilsātā sasnedze izgleitību un pec 1206. g. tyka iswētits par baznickungu. Indriks aizjēme draudzēs saiminika witu tagadejā Wydzemē (Talowas apgabalt, Jumarā, uz Gaujas upes krostim) un tyka izlītots nu weiskupa daudzējōs gorīgōs darišonōs. Ap šū pat laiku jis īsoce rakstīt par wysu, kas nūtyka Alberta weiskupa laikūs (t. i. nu 1184. leidz 1231. g.) Latwijā (Liwonijā).

Pats kronists Indriks tai soka par sowu rokstu: — Jimā naasūt nikō atrūnama, kō jis pats nabyutu redzejis ar sowom acim woi dzērdējis nu tīm, kuri nu sowas puses paši ir redzējuši woi bejuši klot, un ka jis nikō naw rakstijis, griba-

*) Par Indriku Latwiti na wysi Latwijas vēsturniki ir winu dūmu. Daži skaita jū par wōcīti.

dams kam nawin glaimot woi laicigas kaidas pelnes del, ni ari kam par ļaunu woi lobu, bet winigi tikai teiras patisibas del. —

Tòdel uz Indrika Latwiša kronikas mes waram pilnigi atsadut, kai uz nūpitna wèsturiska dokumenta. Nu jò smelamas ir drūsas un bogòtas ziņas par latwišu senatni. Paša kronika ir sarakstita gludā latinu woludā.

Utru witu pec Latwiša Indrika aizjem Baltazara Russowa kronika, kurā storp cytim stostim pamatigi teik aprakstits Liwonijas (t. i. Igaunijas, Wydzemes, Kurzemes un Latgolas) kara laikmets ar Moskowas lel-kņazim un carim, sewiški ar Jōni IV. Brīsmigu. Jū sarakstija 1517. g. Rewelē luteru pastors Baltazars Russows.

Bez šitom diwejom golwonom kronikom war wel minet par Ditliba Alnpekes rimetu (t. i. dzismes weidā) kroniku, sarakstitu ap 1296. g. šwabu-wōču izluksnē. Jei aizjem laikmetu nu 1184. leidz 1290. g.

Wyspōri wel jōpasoka, ka daudzi ir wysaidu drukota un rūkrokstu materiala par myusu senčim latinu, wōču, franču kriwu, poļu un latwišu woludōs. Šos wysās grōmotas un rūkroksti, kai ari daudzi cytu litu: kai latwišu pogonu kopu izrokumi, [wysaidi misiņa, bronzas un] sudobra puškojumi, wacō nauda, iruči, swōrki u. t. t., gul muzejūs, bibliotekōs, archiwūs Romā, Reigā, Marienburgā (Prusijā, golwonā Teutonu ordena pilē) Krakowā, Stokholmā, Petrogradē, Moskowā, Witebskā, Jelgowā un dažūs myusu basnicu un muižu archiwūs.

Tryukst tikai cylwāka, kas jūs pōrsawartu, [izlasitu un, pamatojūtis uz wysya itō materiala, sarakstitu pilnigoku un daudzi loboku par šitu Latwijas, Latgolas wèsturi.

Latgolas wèstures sadališona.

Runojūt par Latgolu nawar kluset par wyspōreju Latwijas (Wydzemes, Kūrzemes un Latgolas) senātni, todēl zamok te stostisim par myusu senču zemi sakarā ar wysas Latwijas wèsturi, atzeimodami tikai plašok tūs wèsturiskus gadejumus, kuri nūtyka tikai myušu dzimtinē, Latgolā.

Wysu Latwijas vēsturi var sadalīt piecīs laikmetūs:

- I. Wyswacoki laiki nu poša isokuma leidz 1184. g., t. i. wocišu misioneru atnākšonai uz Latwišu zemi.
- II. Zūbyna brōju un Liwonijas ordena laiki — (1184—1561).
- III. Pōļu un Zwidru laiki (1561—1773).
- IV. Kriwū waldišonas laikmets (1773—1918).
- V. Wysjaunoki laiki nu Latgolas aizjemšonas nu wocišim, leidz Latwijas Walsts nudybinošonai 1918. g.

2. Myusu senču dzeiwes wita.

Sen-latwiši, izgōjuši nu Azijas wēl pret K. Jezus pidzimšonu, un maldejušis symtu godus pa daudzjom Europas wltom, ģap V. godu symtu ģgaligi nūsamete uz dzeiwes ap Daugowas*) krostim un apleicejim apgabalim leidz Baltijas jjurai. Ši apgabali wysi kŭpā sastota tagadejos: Latgolū, Wydzemi, Kurzemi un Igauniju ar solom Ezel, Dago un daudzjom mozokom. Nu zimeļu un wokoru pusem itu zemi apskoloj diwi Baltijas jjuras leiči: Somu un Reigas.

Te tak golwonō upe, mineta jau Daugowa, Kurzemē Lelupe (Kurzemes Aa), Wydzemē Gauja (Wydzemes Aa) un Soll. Nu myusu Latgolas upem jōatzeimōj Maltu un Rēzeknes upes, kuras ikreit Lubōna azarā, un Daugowas pitakas: Ewikštu, Sariju, Boltycu, Krōslowu, Dubnu, Leiksnu, Neretu un daudzjas cytas mozokas. Bez itō wēl ir Ludzas ūpe, kura iztak nu Ludzas azarim un ikreit Welikajā, pec Zylupe (Sipucha) un Kukwa. Itōs padejos seņok beja par rŭbežim storp Ludzas, Sebeža un Ostrowa aprinkim. Par Wiļakas apwydu tak Wodda un mineta jau Kukwa. Jos obejas ari ikreit Welikajā.

Wysa šitej mola ir ari bogota ar azarim. Iwarojamoki nu jim ir:

Latgolā: Lubōns, Razna, Sewera, Dagdas azars, Cyrmas, Ludzas, Wyšku, Rušonu, Ešu un daudzi mozoku.

Kurzemē: Enguras, Uzmas un Lipojas azari.

*) Daugowa seņok sauces par Rubonu.

Wydzemē: Peipus, pi kura šait rūbežūs Wydze-
me un Igaunija, kai ari Kriwijas Petrogrades un Pleskawas
gubernes.

Igaunijā: Wirčazars un Būrtnīku azars*).

Augstu kolnu wysā Latwijā naw, tikai kur nakur naleli
kalnini un kolnainas witas, sēwiški ap Sji guldu, Krimuldu,
Turaidu, Zylais kolns**) (Wydzemē). Rezeknes aprinka
daļa, pimāram, Wolkenberga un Bukmuižas kolni,
bet wyspōri Latwišu zeme ir leidzona, a wītom atsarūni
pūraini apgabali, sewiški ap jyras upiu un azaru krostim.

Seņok, kad wysš šitys apgabals beja apklots ar lelim
un bīzim mežīm, te stōwēja daudzējōs wītōs napōrejami pūri,
leiči, tōdel ka tūlaik jjudens snedze upēs un azarūs daudzi
augšok na kai tagad.

Jyras, azari un upes plyustut-plyuda ņnu wysaidom
ziwim, a mežūs brakšeja un skraidija zweri, kai: luši, caunas,
bebri, loči u. t. t., un džidōja putni. Daži nu zwerim un put-
nim pec mežu izcēršonas pa daļai jau iznyka. Par jīm palyka
wel pimine tikai tautas dzismēs un posokōs.

Aiz Daugowas malni meži,
Pylni caunu piauguši;
Tur wajag medinika,
Slaidu suņu-dzineju.

woi:

Udris, udris, bebris, bebris,
Dud man sowu kažuciņu
Es kundziņa karaweirs,
Man jōgul lageri.

Baltijas jyras krosts beja slowons nu atrūnama te dzin-
tara. Slawa pār jū gōja na tikai pa wysu Latwijū, bet i pa
cytom tolejōm molom, nu kurom tērgotōji braukōja uz šēni
pec dzintara, kai dzid par itū tautas dzismē:

Nyu sola, nyu sola,
Nyu labi sola;
Sasola jyuriņa.

*) Pec jaunim rubežīm storp Igauniju un Latwijū Būrtniku azars
ir Wydzemē un Peipus pilnigi Igaunijas rūbežūs.

**) Uz ito kolna myusu senči nese uperes sowim dīwim un swē-
teja Leigo swātkus.

Leidz dybynam,
 Nyu loba braukšona
 Dzintara zemē:
 Dzintara dzaltoņu
 Lyukotis.
 Atwežu brōlam
 Dzintara siwu;
 Wyss māršas pyurinš
 Dzintarim wizēja.
 Tāwam idewe
 Dzintara kraklu,
 Mōtei uzsedze
 Dzintara sagšu;
 Brōlam uzķore
 Dzintara dwili;
 Mōšai uzlyka
 Dzintara wainagu.

Myusu zemē nabeja atrunams ni zalts ni sudobrs, bet dzintars, senok beja dōrgoks par šim metalim, tōdel ka wysā pasaulī nikur nawareja atrast tik daudzī un tik loba dzintara, kai uz Baltijas jyuras krostim. Un myusu wel dīnōs jis ir te atrunams, sewiški uz Prusijas krostim, kur wasālas sadžas aizajem ar dzintara meklešonu un zwejošonu. Šis omots jīm dud maizi un pelni. Dzintars izawer kai sakoltuši prides woi egles sweči, ir caurspeidigs un cits kai akmins. Myusu senči mōcija nu jō taisit wysaidas litas un sewiški rūtas aba puškojumus: zeiles, soktas, pūgas, auškarus, brošas u. t. t. Dzintars ir celis nu kūka swečim, kuri kaidā plyudu laikā tyka reizē ar jīm jyurā un nūgrima uz dybyna. Nu šejenes jis teik izswists wātras laikā uz krosta kūpā ar wilnim un jyuras zoli.

Wysa Latwija aizjem 1787 □ jjudžu*). Uz itō, samarā, nalelō zemes gabaliņa nūtyka ašnigas kaujas pa daļai storp pošim witejim idzeiwotōjim, pa daļai storp Daniju, Zwidriju, Wōczemi, Pōliju un Kriwiju. Ikkotra nu šitom kēnestem gribeja aizjemt Latwiju un piwinot jū pi sewis.

*) Pec galigas rubežu nukortošonas Latwija ir 65,000 kw. kilometru lela (Skujeniks „Latwija“ 1920. g.)

3. Sen-latwiši.

Par senejīm latwišim un cytom apleicejōm tautom, kuras dzeiwōja uz Baltijas jyras un Daugowas krostim, naw wel sadabots pamatigu wēsturisku ziņu.

Tikai V godu symtā, tautu staigošonas laikmetā, teik nu wēsturnikiīm mineti: esti (igauni), sōmi, kūri, liwi un wendi, kai pidaruši pi sōmu-estu ciltis.

Ap šū laiku te nutyka lelas pōrmaiņas. Lettu (latwišu-leišu) tautas izgōjušas wel pret K, Jezus dzimšonu nu Azijas un maldejušas pa dažom Europās molom, atgōja ap V godu symtu uz šeni. Jōs izcele augšok minetas sōmu cilšu tautas nu jū senejom nūmetnem un pa daļai aizjēme jū witas. Par šū licynoj, pīaram, Wentas upes (Kūrzemē) nūsaukums, kurš ir sōmu cālma.

Lettu tautas, pi kurom pidarēja latwiši, leiši, jatwiagi, žemaiči, samaiti un pryuši, — aizjēme Baltijas jyras krostus ap Wislas, Nemnas itakom un Daugowas wydu.

Wēlokōs wēsturiskōs ziņas jau skaidri aizrōda, ka wysas šōs tautas ap IX un X symta godim aizajēme jau ar zemkūpibu un beja apsamatušas uz pastowigas dzeiwošonas nōkušōs wītōs: Ti, kur tagad ir Igaunija, dzeiwoja esti.

Nu atsewiškim Igaunijas nūwodim, uz kurīm nazkod staigōja karot myusu senči, wajag minet par Ungauniju, Sakalu, Zontanagu, Wironiju, Jerwu, Wiku un Sōmu solas — Ezel un Dago.

Tagadejos Kūrzemes wokora pusē tywok pi jyras dzeiwōja kuri, socut nu Tukuma leidz pryšu rūbežim.

Wydzemē ap Daugowas itaku un taipat uz Baltijas jyras krostim beja apsamatuši uz dzeiwošonas liwi. Nu atsewiškim liwu nūwodim, par kurīm zamok te na reizi dais runot, mynami: Ikškūle, Salaspile, Turaida un Idumeja.

Wydzemes un Kurzemes reitu puses un bejušus trejus Witebskas gubernes aprinkus, t. i, Daugpiles, Rezeknes un Ludzas, aba Latgolū un obejus Daugowas krostus apdzeiwōja latwiši, kuri dalejos sowukōrt uz nūzarem: latgališim, zemgališim, selonišim, talowišim, autenišim un jumarišim. Senejūs laikūs Latgola beja wysleloka latwišu

walsts un daudzi plašoka par tagadeju. Jei aizjēme leloku Wydzemes daļu. Reitu pusē Latgolas rubeži snedze pat leidz Polockai. Latgolas waldiniku aba kēniņu sedeklis beja Gersikas pilē (tagadeja Cargrade) uz Daugowas krosta.

Nu atsewiškim Latgolas apwydim joatzeimoj wel Tallowu, Auteni un Jumaru.

Talowiši dzeiwōja ap Būrtniku azaru un wērseju Gaujas (Aa) tecejāmu un jōs pitakom.

Auteniši beja apsamatuši reita pusē nu Jumara apgabaja un nu trejom cytom dalem jū zemes sagōja winūs rubežūs ar Talowišim, Šimā apgabali beja golwonō pilsata Autene (tagadejō Wolmara) uz Gaujas un Rotas upiu krostim, nu kō i nusaukti par autenišim.

Jumariši dzeiwōja ap Jumaras upiti leidz Būrtniku azaram.

Paša Jumaras upe iztak nu Deideru pūra, Kokenes pogosta, Wolmaras aprinka un itak Gaujā. Jumara ir dōrga pimine del latwišim wel tōdel, ka te dzeiwōja un kristija pogonus latwišus — augšok minetais myusu zemes pyrmais kronists, bazņickungs Latwišu Indriks.

Jumarišu rubeži beja zimeļūs Būrtniku azars, dinawydūs Gaujas upe a wokorā idumiši un liwi.

Zemgališi beja nūsamatuši wydā storp Wentas un Daugowas upem un garum obejim Lelupes krostim, socūt nu leišu rubežim leidz Lelupes un Daugowas griwom. Nu atsewiškim zemgališu nūwodim mynami: Terwete, Mežōtne un Dobele.

Seloniši beja nūsamatuši Augšejā Kurzemē, socūt nu Jaunos Jelgowas leidz kriwu rubežim.

Storp latwišim wel dzeiwōja somu cilts nalela tautiņa wendi. Ji pyrms beja apsamatuši Lejas Kurzemē ap Wentas upi. Kronists stosta, kad kuri padzyna nu tines wendus, tod ti beja spīsti nūsamest uz dzeiwošonas ap tū witu, kur tagad ir Reiga. Bet naidigi liwi nadewe wendim te mira, tōdel jī aizgōja dzeiwot latwišu wydā un apsamete ap tagadejim Cesim un te nūdybynōja Wendekūl aba Wēndu cīmu un paši par laiku pilnigi pōrlatwojos.

Wysa Latwišu zeme leidz XV symta godim sauces par Liwoniju, tòdel ka pyrmò tauta, ar kuru sasatyka wocu misioneri, beja liwi, — bet weļok nu pòlim un zwidrim tyka jei nūsaukta par Inflatim. Nu senejim kùrim, kuri pa daļai izmyra a pa daļai pòrlatwojos — zemgališi un seloniši tyka nūsaukti par Kùrzemnikim un wysš jūš apgabaļš par Kùrzemi.

Nu zimeļu puses ar latwišim stòweja winūs rùbežūs Igaunija, nu reita puses par kaiminim mums beja kriwi, dinawydūs otkon leiši un ap Daugowas, Wentas un jyras krostim liwi un kuri. Wysi ši kaimini na reizi uzbruka Latwišu zemei, dadzynòja un pustija jū, kowa weirišus, a siwites un bārnus wede wangibā un lyka latwišim moksot nūdukļus. Wysbeistamoki nu jīm beja leiši un igauni.

Sen-latwiši ir bejuši lela auguma, stypri mīsā, jū waigs wysod apcāpts nu saules un appyusts nu wēja, izawere tumar wasals; zylas acis, gludi dzaltoni moti, kuri pat pi weiřišim snedze leidz placim. Latwiši nošòja bòrdu. Tautas dzīsmes ari min par jū nosošonu:

Waci calmi, dziļas saknes,
Kuplas auga atlasites;
Waci weči, sērmas bōrdas,
Gudras laide woludiņas.

Gara bōrda beja gūda un cina zeime. Tam tikai cerpa bōrdu, kū gribēja nūstropet, un atjemt gūdu. Apcērptais nādreibstēja jemt dalibas šapulcēs, jū skaitija par kròpli. Latwiši sòka cērpt motus un bōrdas kristticīgūs jau laikūs, seviški kad myusu senčus pòrwaldija pòli. Sen-latwites beja ari gaišim-dzaltonim motim nu kò i pait wòrds-dzaltonite. Dažas nu jòm beja skaistas un [daiļas*], kai par itu dzied tautas dzīsmē:

Kò tautit lilejis
Ar dyžanu leigawiņu.
Teic Diwam, teic tawam,
Kas dyžanu audzynòja.

*) Reimitu kronika soka: „in (der Letten) wib sint wunderlich gestalt und haben seltene Cleit.“

4. Sen-latwišu ticiba.

Sen-latwiši atzyna pogonu ticibu kupa ar leišim un pryušim, myusu cilts-brolim un kaiminim. Wēsture stosta, ka pi leišim ir bejuse tagadejā Prusijā golwonò swētnica, saukta par Romowu — t. i. mira un kļusuma witu.

Te swātā bērzē, kur nadreikstēja nikas it, auga swāts uzuls. Natoli nu jò kurejas gunkurs. Ap uzulu stòwēja treju golwonu myusu senču diwekļu — Pārkyuna, Potrima un Pikola tāli aba figuras.

Parkyuns izawēre par dūšigu weiru ar sorkonu wai-gu, sprūgainu malnu bōrdu un storim woi ligsmem ap waigu. Jis beja saules, gaismas un gaisa paròdibu diweklis, a jò woluda pārkyuns un zibenes, nu kò i pait tagadejais wòrds — „parkyuns“.

Parkyuns beja par bōrgu diwu, kurs nese leidza strōpi un atribšonu. Biži un cēški jis ir apdzidots tautas dzismēs:

Ryuci, ryuci Pārkyuniti,
Skoldi tyltu Daugowā,
Lai nanòk pòli, leiši
Munu tāwu zemitē.

Parkyūnam par gūdu daga myužiga guns nu uzula molkas. Jò kod nawin caur waidelota, aba pogonu baznic-kunga nadasawēršonu apdzysa šei guns, tad jei tyka aizdagta nu jauna ar lelom cerēmonijom, bet wainigais waidelots topa uperets šam diwekļam un sadadzynots uz sòrta,

Parkyūnam par uperi myusu senči nese wysaidus lūpus, putnus un čyuškas. Na ratas ari beja ļaužu uperes, sewiški, nu kara gyusteknim.

Waideloti un waidelotes aplaistija ar uperu ašni nu mozòm blūdeņom swātu uzulu saknes.

Potrimu wēsturē aproksta kai jautru bezbōrdainu jaunekli ar lopu un wōrpu wainagu uz golwas. Jis skaitējas par wēja, upiu, leita, olutu diwekli un auglibas dewēju. Jam par uperi dadzynōja labibas kyuļus un swaidija gunis lismēs wosku un wyroku. Jam pat ari par gūdu tyka barotas ar pinu swātas čyuškas. Senči lyka ari uperes nu wysaidim lūpim, putnim, kustunim, pat nu mozim bārnim.

Trešais diweklis, Piko ls, beja sērmgalwis ar taidu pat bōrdu un ar pisagtu waigu. Jū skaitija par myruņu un pūsta diwekli. Uz jō gūdā daga lāpa woi swece, a te pat suplok uz trejim mitim karinēja trejs golwas: cylwāka, wērša un zyrga. Piko la dusmi myusu senči raudzija apmirinot ar wysu-wysaidom uperem.

Mozoki diwekli.

Suplok ar trejim golwonim diweklim seneji pryuši-leiši, tad zynoms i myusu senči, atdewe gūdu daudzejim mozokim diweklim. Waroni un stypri dobas spēki un breinigas jōs pōrmaines nawarēja, palikt bez dziļa ispaida uz myusu senču gorigas dzeiwes un nasacelt jū dweselēs swātas sajusmas un bailes.—

Ji naprosdami, pimaram, zynotniskā weidā izskaidrot zibiņu mesšonas, wātras, krusas, leita un sniga imesļu, dobas musšonos pawasarā un apmēršonas rudenī; radzadami spužas dabasu zwaigznes, mēnesi un sauli, jū kustešonu, ritešonu un lēkšonu, cylwāku un lūpu slimibas u. t. t., pyulejos izskaidrot sew itu wysu caur atteicigu diwekļu spēku. Meklēja te ari pōrdabisku byutņu aba diwu. Tai tad gondreiži del ikkotras dobas parōdibas un dzeiwes apstokļa beja pi jim sows diweklis.

Tai Saulēs-Meita, Auseklis, Mēnesis — beja planētu diwekli. Uz saules senči wēres, kai uz lobas mōmulņas, kura sylda un glob bōriņus un nabogus.

Tai, muysu dzaltonites, calušos agri malt un nawaridamas sagaidit saules lēkšonas, dzidōja:

Kam, saulit, weli lēci,
Kur tik ilgi kawejis?
Aiz winim kalninim,
Bora bārnus sildidama.

Wēja-Mōte lauž wysus kūkus, uzula win nawar pōrlauzt. Tautas dzismē otkon izskaidroj šū pa sowam:

Wēja-Mōte lilējas
Uzuliņam golu lauzt;
Uzuls beja gudrais weirs,
Leidz zemitei lūcejos.

Toļok, Aukuperuns ari skaitejos par wātru diwekli, Kurko-labibas dewejs, Gordats-lūpu diweklis. Pat ikkotrai lūpu sugai beja sowi diwekli, kuri jūs globe un

audzēja. Pimaram, Uliņu-atzyna par zyrgu, a Tenisu par cyuku diwim. Par winu un ūtru tai dzid tautas dzismes:

Usiņam tētiņam
 Zyrgus kūpt gribejos;
 Dinā nese auzu siku,
 Naktī soldonu jjudintiņu.
 Ak tu cyuku Tenisin,
 Towus skaistūs siweniņus;
 Pate cyuka zobokūs,
 Siwenini kūrpitēs.

Nu liktiņa diweklim beja goļwonōs diwekles: Laimē, Dekla, Kōrta un Mora. Myusu senči, ikdinaš radzadami naleidzonu ļaužu liktini, tai dzidōja:

Wai Dekliņa, wai Laimiņa
 Tu winaidi nadarēji;
 Cytam dewi wiglu myužu
 Cytu gauži raudynōji.

woi:

Izlucēju wolodiņu,
 Kaidu pate gribadama
 Augumiņa nawarēju
 Par Laimiņas lykumiņu.
 Gaisā daga uguntiņa
 Tymsajā kaktinā;
 Bōrinite pyuru lūka,
 Meila Mora pāleidzeja.

Witu diwibas beja: Mežu-Mōte, Lauku-Mōte, Jyudiņu-Mōte u. t. t.

Ļauna gora diwekli sauces par Jodu, Walnu, Walna-Mōti, Joda-Mōti. Itū diwu nūluks beja kaitet cylvākam. Latwiši ticēja, ka ji dzeiwōjūt kulasātā, pērti, škyuņūs u. t. t. un pa naktim bidynojūt ļaudis.

Tautas dzismes, kurōs atspigelej myusu senču religiski uzskoti, ari pastreipoj šu diwekļu ļaunumu:

Es redzēju Walna-Mōti
 Obelnicā kūklejam:
 Pici pērkstī, picī nogi,
 Picas gunis dzerkstelites.

Storp kūkim uzuls beja par weirišu, a lipa par siwišu diwekli.

Milešības, jaunības, smukuma un precības diweklis sauces par Ligo woi Leigo. Nu Ligo i pait tik izdaudzjots tautas dzismēs wōrds — ligawiņa — aba nūmiļota.

Pogonu diwi beja jau tik dziļi ilaiduši saknes myusu senču sirdēs, ka i pec kristticības pijemšonas wys wel nawa-rēja ar jim pilnigi izaškert. Ji biži win maisija winā witā i kristticigus swātus un sowus diweklus. Lyudze eisto Diwa, bet paslapyn nese uperi un sowim wacim diwim.

Daži pogonu swātki izkrita winuwit ar kristticigòm swätdinem. Tai, pimàram, ap Sw. Jōņa dīnu, kai seņok, tai i tagad, latwiši dzid daudzi pogonisku dzišmiu, kai pimàram:

Rudzim zidi pabyruši
 Leigo, leigo!
 Mes mosiņas lasijom
 Leigo, leigo!
 Ausim boltas wylnoites
 Leigo, leigo!

woi

Man mamiņa rutas lidze
 Leigo, leigo!
 Jōņa dinas wokorā
 Leigo, leigo!
 Jau saulite rutawos
 Leigo, leigo!
 Jōņa dīnas reitiņā
 Leigo, leigo!

Kristticības laikā tauta jauce jau kūpā sw. Joni ar Ligo, pimaram:

Sw. Jōņa dīna,
 Sw. Jōņa dīna,
 Leigo, Leigo!

Jauniba kai seņok, tai i tagad, puškojos ar wainagim un pučem. Wysu nakti skanēja jautras dzismes, tyka kūrti gunkuri, aizdagtas dektis bucas. Meitines lasija wysaidas zoles, gribadamas atrast papardes zidus, kuri atnasūt laimi. Pašu diwu Ligo, kuram par gūdu tyka dzidotās dzismes,

tauta jau aizmērsa, jo witu aizjēme kristticigò swàtdine. Nu Leigo palyka tikai jò tukšais wòrds.

Tai pat ap myusu Zimas swàtkim, a pec pogonu rekina wylku mēnesi, pi senejim latwišim beja irodums atdūt gūdu dzeršonas un milestibas diwim. Ji lasējos jau nu wokora kaidā ustobā, wysu nakti ede, dzere, dzidōja, klaigōja un doncōja. Taidi wokori sauces par kaladu aba bluču — wokorim, kuri, iwárojūt wòrdu „kaladu“, warbyut pagōja nu kriwu irodumim.

Kaladu — bluči wolkōja nu winas ustobas uz ūtru, dauzija jū, paši klaigōja, gamaneja un galigi — wysim par pricu dadzynōja bluči kúpā; pi kò tyka dzidotas dzismes, kuròs atkórtojos wòrds „kaladu — kaladu“.

Zimas swàtku trejs bròlini,

Kaladu, kaladu!

Daresim olutini,

Kaladu, kaladu!

Garas naktis, eisas dinas,

Kaladu, kaladu!

Nawarēja sagaidit,

Kaladu, kaladu!

Nu „kaladu“ pait zynomais wysim latwišim wòrds — kalada, aba aplates, kuras tagad teik litotas kùču dinā. —

5. Sen-latwišu swètnica, goridzniciba un daži religiski irodumi.

Goridzniki.

Par golwonu goridzniku pi senejim pryušim — leisim skaitejos Kreiwu-Kreiws, kuru pogoni turēja lelā gūdā un cinā. Jo persona beja swāta un naiztykama, jò gribas skaitejos par dīwu wali.

Daži nu kreiwim poši sewi lyka sadadzynot uz sorta un caur tū palyka wejok par gūdynošonas prikšmetu.

Kreiwu paleigi sauces par waidelotim, leigusonim un waidelotem. Ji beja zamokas kórtas goridzniki, kreiwu waļas sludynotoji un ziņu nesēji.

Swarigoktūs gadejumūs kreivs ar waidelotim lyudzē uz sowim diweklim paleiga un padūma. Del itō jī kowa upere-lamū lūpu, woi pōrdyure ar škāpu kara gyustekņa sirdi un wēres už ašņa tecešonas. Nu dreizokas woi lānokas ašņa straumes sprīde par sowu diwu wai. Ari nu bolta liktiņa zyrga sulim un cytom leidzigom zeimem kreiwu-kreivs pyulejos izzynot diwekļu gribu, kuru pasludynōja pec ļaudīm caur waidelotim un leigusonim.

Sewiški šwinigas ceremonijas nūtyka ar liktiņa zyrgu. Gribadami izzynot diwu wai, jū wede pōri par nūlyktu pi sorta škāpu woi zūbynu. Wysi klot asuši zinkōrigi wēres, ar kaidu kōju zyrgs spers par škāpu — ar lobu woi kreisu, t. i. laimes woi nalaimes kōju — nu to beja atkatīgs daudzi swārigu pasokumu un gadejumu pōgonu dzeiwē.

Swētnica.

Swatā berzē, sauktā par Romowu aba klusu witu, stōwēja myusu senču swētnica. Te nu swatā uzula zorim wysapleik karinėja prikskori un aizsedze wysswātoku pōgonu witu, kur stōweja augšok minetu golwonū diwu tāli aba figuras.

Swētnicā dreikstēja iit tikai kreiwu-kreivs un jō paleigi. Bez tō tyka styngrī aizligts swatā berzē cērst kūkus, iznest kaidu zoru klēpi, sagyut woi nūsist meža zweri.

Swešiniks, jō tys nāgribēja pijemt nowes, naatsadrūšinoja nikod te iit.

Suplok ar swatu berzi stōwēja swatā driwa, kuras nikas nadreikstēja apstrōdot. Natoli nu swētnicas beja senču kopi. Te pat ap swētnicu dzeiwōja waideloti un leigusoni. Storp jīm beja atsewiška wel goridzniku kōrta, kura sauces pār būrtnikim. Jī zynōja būrtes, aba atsewiškas rokstamas zeimes.

Ka pi latwišim ir bejušas rokstamas zeimes piroda tautas dzismes, kur cēški it runa par rokstim, rakstītōjim, izrakstītim kara karudzinim u. t. t. Tai, winu reizi ir ticiš wocišu laikūs weiskupa rūkā latwišu karugs, uz kura tyka izlasits taidis roksts: „Diws Kurko sōpīgs un pustetōjus iztukšos.“ Kurko ir bejis baribas diweklis.

Lelokā skaitlī būrtniki ir dzeiwojuši ap Wydzemes azaru, kurs nu jū wōrda war byut i tyka nūsaukts par Būrtniku azaru.

Myrušu dwēseļu gūdyņošona.

Myusu senči beja pōrlīcynoti, ka cylvāka dwēsele pec nōwes myužiģi dzeiwoškūt, namērškūt, un ka jōs nu laika leidz laikam apmeklejt sowus palykušus wel pi dzeiwes rodus un dažu reizi pōrsorgojūt jūs nu wysaidom nalaimem un bādom. Todel sen-latwiši tureja šōs myrušos dwēseles, kuras dzeiwōja „tymā saulē“, lelā gūdā un cinā. Jōm wyswairok paticis apmeklet sowus rodus rejōs, pertis, škyuņūs u. t. t. Zynomā dinā wysa saime gatawōjos uz jū sajēmšonas. Tod saiminiks slaucija, teirija, kaisija rejas podu ar smolkom skujom un boltom smiltem, puškōja sinas ar uzula woi līpas lopom, nese iškā goldus, benčus, kloja jus ar smolkim bolīm goldautim, lyka sylvus plōciņus, pinu, madu un gaļas blūdas; taisija waļā rejas woi pērtis lugus, sleja pi jīm škadārnus, lai šī gōri wiglok waratu isawilkt wydā.

Meitas nese uz šeni smolki sasukotūs wylnas grūzus un lyka jūs zam golda, tai dzidodamas:

Augšlecite, zemlecite,

Welis wylnas grūžinā,

Welis wylnas grūžinā

Sedīs meldru kreslīnā.

Es tewis lyudzu, milu mōte,

Baudi munu milastiņu,

Baudi munu milastiņu

Taupi munu augumiņu.

Kad jau metes tymsums, rejā tyka aizdagti skoli. Tūlaik wysa saime sados pi golda un palyka kūpā leidz pušnaktem, gaididami sowu rodu dwēseļu atišonas. Laimīga beja tei saime, kuru apmekleja gori. Jei wareja byut drūsa, ka jai nanutiks tymā godā nikaida nalaimē un bādas.

Tikku aizdzidōja gailis, klotasuši dzyna gorus orā, skubynodami jus, lai dreizok grīžas atpakal.

Zemliku gūdyņošanas laiks izkrita rudinī, kad labiba tyka jau nūjemta nu teiruma un izkulta. Todel myusu septembra woi oktobra mēnesi senči sauce par zemliku mēnesi.

Siwites un jaunawas par itū laiku ni sprède, ni wërpe, ni aude, gòja agrok gulatu, lai natraucetu goru.

Čyusku gūdynošona, tai pat kai pì senèjim pryušim un leišim, beja ļuti izplatita ari pi myusu senčim.

Ji turēja čyuskas sowòs mójòs, baròja ar pìnu un gudy-
noja jòs kai mójas dīwus.

Jo kam nūtyka kaida nalaiime, tad tys wysu waini lyka
pats uz sewis, sacidams, ka naasūt labi baròjis sowu dīwu.

Wel XVIII godu symtā latwiši ir gūdynojuši čyuskas
tymā pòrlicibā, ka jòs atnasūt swètibu lūpim un bitem :

Malna čyuska itecēja

Munā guwu laidarā, —

Te nabēja malna čyuska,

Te beja guwu māršawiņa

woi:

Malna čyuska itecēja

Munā bišu dōrziņā.

Te nabeja malna čyuska

Te beja bišu mōmuliņa.

Čyusku gūdynošona stōweja sakarā ar dwēseļu gūdy-
nošonu. Sen-latwiši beja pòrlicynoti, ka jū weidā atimūt uz
jīm myruši rodi. Dažas tautas dzismas ari aizroda uz čyuskas
sakarū ar cylvāka dwēseli;

Malna čyuska lucējos

Zam kumeliņa kōjiņom

Te nabeja malna čyuska,

Te beja meitas dwēselite.

Storp čyuskom sewišku gūda witu aizjēme čyusku aba
Zalkšņu keninš, woi čyusku tāws, kurš tikai par symts godim
izleinut nu zemes iškās drusku pasasildit uz saules.

Uz golwas čyusku kenīnam asūt krūnis. Kas sadaboš-
kūt šu krūni, tys zynoškūt nōkutni un nikod namerškūt. Waja-
gut tikai patreit šu krūni, ap rūku, kai tyulen atskrinūt gors,
kurš dora wysu, kas win jam byuškūt pisacits.

6. Latwišu woluda.

Latwišu woluda kūpā ar leišu un izmyrušu XVII. godu
symtā, pryušu woludu sastota tai sauktu lettu-slawu woludu

saimi, kura pidar pi lelos indu-europeišu wolodu ciltis. Tai tod, latwišu-leišu woluda izgõjuse ir nu Azijas, kura skaitos par wysu tautu šyupeli, un stow tywūs rodūs ar ostonom wolodu nūzarem, izplatitom pa wysu Europu.

Tei wolodu radniciba izskaidrojama caur tū, ka wysas jõs ir calušis nu winas pyrm-woludas, kad indu-europeišu pyrmtauta soka izaplatit un pa daļai sasajaukt ar cytom tautom.

Leišu un pryušu woludõs ir wairok izaglobojušõs wacuwacokõs formas na kai latwišu woludā, pīmarām, diwskaitļa un nikaidas kõrtas, kuru latwišu woludā jau naredz.

Nu wysom slawu woludom kriwu izlūksne stõw wys tywok myusu woludai, kas zeimojas uz wõrdu lūcešonu, golūt-nes kūpigim wõrdim.

Kriwi ari beja pyrmi, kuri sõka sludynot latwišim kristicigu ticibu, todel ari nu jīm myusu senči ir aizjemuši dažus wõrdus del jõs atzeimešonas, pīmarām, baznica (божница), kristis (крестъ), kristit (крестить), kums (кумъ), grāks (грѣхъ), nedeļa (недѣля), zwanit (звонить), gaspaža (госпожа) u. t. t.

Latwišu woludā wel ir izaglobojuši daži sen-kriwu wõrdi, kur tagadejā jū woludā pilnigi jau pazuduši, woi fonetiskā (skanes) ziņā ir põrgrūziti, pīmarām, pērts (пѣрътъ), namīrs (немиръ), dzērwe (жеровъ), zeme (земь) u. t. t.

XII. symta godūts, kad atgõja uz myusu zemi pyrmū wõcišu misioneri, a pec nūsadybynõja zūbyna brõļu un Liwonijas ordeni, lelu zinotnisku un technisku terminu (wõrdu) daļu latwiši aizjēme nu wõcišu woludas, pīmarām — zõdzis (Säge), škēres (Scheren), lukturs (Lüchter), spīgels (Spiegel) u. t. t.

Kupā ar wõcišu wõrdim isazoga ari un latinu: kambars (kamera), klostērs (claustrum), krūnis (corona), kreids (crēta) u. t. t.

Nu liwim un kūrim, sen-latwišu kaiminim, atlyka ari daži wõrdi, pīmarām — laulot — liwiski zeimõj dzidot u. t. t.

Pec wõcišim latwiši tyka XVI. symta godūs zam Põlijas waldibas, tad saprūtams i põļu woluda darija ari sowa īspaidu. Taidi wõrdi, kai: praca (dorbs), cnota (tykums), spowede (spowede grāku syudzešona) u. t. t. biži win sateikami un wel leidz šam litojami tautā.

Našawerūt tūmar uz šitim šwešinikū īspaidim latwišu woludas kuduls palyka dzeiws un wasals. Bet nu ūtras otkon

puses latwiši nawinaži izsacija patskanes un golūtnes, caur itū tagadeja latwišu woluda, pamatojūtis uz tūs jau senejūs laikūs isazogušu sowadibu, dolos uz trejim dialektim.

Wydus dialektā runoj Latwijas wydā, socūt nū Mozòs Salaces un Wydzemes uz dinawýdim ap Wolmaru, Cesim, Dobeli, Jelgowu — leidz leišu rùbežim. Uz šò dialekta dybynota ir Baltijas latwišu literatura.

Tamnīku dialekts ir storp latwišim, kuri dzeiwoj ap Kuldigu, Talsim, Dundagu un Wentspili. Te eisas golūtņu patskanes pawysam pazud: pīmaram, mòs(a), moc(a) bròl(i), laika wòrdi litojami pī wysom personom tikai trešòs personas formā: es syt, mes syt, jyus syt u. t. t. Itu ir izdarējušas kuru un liwu izlūksnes.

Latgališu dialektā runoj Augš-Kurzemē un pošā Latgolā. Uz šò dialekta nūdybynota ir myūsu jaunò latgališu, literatura.

7. Tautas dzismes, pòsokas, meikles, parunas un buramī wòrdi.

Tautas dzismes.

Sen-latwiši beja leli dzisniu mīlotōji. Par itū licynoj milzigs dzisniu daudzums, apm. 200.000, kuras dagōja leidz myusu dinom, a sēpok jū beja bez šaubom wel wairok. Izjemūt tikai serbus un pa daļai mozkrīwus, ni pī winas Europas tautas naw tik daudzi šū dzisniu kai pī mums. Jòsabreinoj, kai jòs wel izaglobōja tautas mutē leidz šai dinai, poreimūt nū winas paaudzes uz ūtru.

Wēsture aizrōda, ka wysa myusu senču dzeiwe beja wina winiga napòrtraukta dzidošona. Ji wysu isoka un pawadija ar dzismem. Dzidōja jauni, dzidōja waci; dzidōja dorba dinā un swātdinā, dzidōja stròdojūt, eimūt karā; dzidōja atsāpyustūt, un pat pošā kautines laikā.

Latwiši tad drūši warēja tai pošī par sewi sacit:

Dzidut dzymu, dzidut augu

Dzidut myužu nūdzeiwōju;

Dzidut nowi iraudziju

Parādizes dōrziņā.

Tricej kolni, skanej meži,
 Kad tik win es dzidōju,
 Soka ļaudis dzērdedami:
 „Lakstigola skaisti dzid“.

Tai Indriks Latwišs stosta wel sowa kronikā: — Pec tō, kad wōciši kūpā ar liwim un latgališim nūdadzynōja igauņu Odenpes pili un aplaupija jōs apkōrtni, igauni uzbruka jim sowukōrt un Talowas apgabali aplenka Bewerines pili.

Lai gon apsāsti latgališi turejos dūšigi pretim, tūmar jū pulcinš beja ļuti mozs, un igauni, dagdami ar atribšonas jūtom, wyswairrok un wairok bruka wērsā. Pec eisoka wai garoka laika pilei byutu jōkreit inaidnikim par ļaupijumu. Te nagaidami uz piles walis pasarōdija aplenkū baznickungs. Jis nagrižut nikaidas weribas uz igauņu uzbrukumim, soka dzidot uz kūklem slawedams Dīwu. Mežōni igauni, izdzērdejuši muzyku un skaistas dzismu skanes, pōrstoja kautis un stōwēja klusu, tōdel ka sowā dzimtenī nikō šam leidziga nabeja dzērdejuši, un waicōja par bewerišu pricas imesli. Latgališi atbildēja: pec nasen pijemtōs kristticibas jī redz, ka kungs Dīws aizstoj jūs, tōdel jī pricojas un slawej šū Dīwu.

Tūlaik igauni lyka priškā slegt miru, bet latgališi sacija: Jjus wel nagrizet atjemta nu mums monta. Nawar byut storp kristticigim un pogonim wina sirds un wina dwēsele, cikom jjus nuzastosit zam tō pat, kai i mes kristticiga jyuga, napijemsit mira un naatdusit gūda eistam Dīwam.“ —

Par golwonim dzismiu sastatitōjim un dzidotōjim beja siwites. Zynot nu golwas cik ispejams wairok dzismiu un mocit jōs wajadzibas gadejumā smuki skandynot — skaitejos par lelu gūdu, nu kura ikkotra dzaltonite beja lepniga, kai itu piroda dzismine:

Beja man dzismu wocelite
 Apinišu dōrziņa,
 Trejs diņiņas sadzidōju
 Ni wociņa napaceļu.

Na wysas tautas dzismes ir wina wacuma. Dažas nu tōm*pat nu sērmās senatnes, sēwiški, kur ir runa par zūbynim, škaltim goldim, ligawas zagšonu u. t. t. Tūmar wysas myusu

tautas dzismes ar mozim izjemumim caluſas ir pyrms XVI. godu symta, pec kura latwiſi soka jau grimt wërdzibā, un tūlaik beidzes jū zida laiks.

Dzismiu saturs ir bezgaligi wyspusigs, socūt nu spužas saulites, mēneša un zwaigzņem, leidz nīcigai zolitei, nu warēnō pārkyuņa graudinim, leidz speiduſai rosas lasitei, nu swāta uzula leidz teiruma pučitei, nu bārnu ſyupeļa leidz jō dzeiwei „wiņā saulē.“ — Ari bādas, wōrgus, nalaimi, pricu un ligsmi — mocejuſi ir myusu senči izteikt atteicigā dzismiņā.

Posokas un teikas. Nā mozoku nūzeimi par dzismem spēleja pi sen-latwiſim i posokas. Tautas dzismēs beja izteikta wairok liriska puse, aba jyutas, a pōsokōs episka (pamocejuša) daļa.

Pōsokas stosta par dažaidim breiniſkim nūtykumim un gadejumim nu cylwāka woi kustūņu dzeiwes. Teikas turpretim rauga mums izskaidrot dažādu priekšmetu un dobas parōdibas imesli, pīmāram, kai Daugowa ir caluses, kōdel začam pōrſkaltas lyupas, nu kurines jēmes akmini uz myusu teiruma u. t. t.

Wysi tū iteicami tykumi un sirds jutas, apdzidotos tautas dzismēs, wel lelokā mārā teik aizroditi tautas pōsokōs. Jōs beja, kai redzis, par eistas tykumibas olutu. Nawar at-rast ni winas pōsokas, kur slynkums, waras dorbi, nataisniba, citsirdiba un cyti ſim leidzigi nātykumi byutu attaisnoti un iteikti. Un tōdēl pateicūt ſam wasalam tykumibas kudulam, kurs atsarūn ſkaistā stostā, izteiktā saprūtāmā woludā, posokas beja par wyspateikamokū laika kawekli un pi tō par iwarojamu leidzekli audzynoſonas ziņā.

Posoku mitologija. Bez augšok minetīm diweklīm, tai biži apdzidotīm tautas dzismēs, ir wel wasala wērtine cytu pordabisku byutņu myusu tautas pōsokōs, kuri izskaidrōja sen-latwiſim na winu dobas parōdibu, slimibu un nalaimiu imesļus. Pi taidim pīdarēja rogonas, litūni, būri, wylkači, rukiſi, milži, wodotōji un sumpurni.

Rogonas.

Par rogonom sauces siwites, kuras beja pōrdawuſas sōwu dwēseli walnam un caur tū ar jō paleidzibu warējuſas darit

breinigas lītas: tai, pīmāram, apsāmet par zwerim, putnim, kūkainim un nadzeiwim priksmetim. Rogonas kaitēja cylvākam un lūpim, cērpe wuškas raganēja pinu. Pa naktim jōs skrējušas caur škūrstynu, sežūt uz slutas kota, un jēmušas dalibu walna gūdūs kur laksteja, dzidōja un ligsmojos. Bet tikku aizdzidōja gailis, jōm tyulen wajadzēja gristis atpakaļ, cýtaiž rogonas gaisynōja sowu waru.

Pret rogonu būrumim bejuši wysaidi leidzekli. Jo kas izpilditu wīnu nu tīm, rogonai jōnusabeidz lelōs mūkōs. Bet jo jei īspēja kur dabot atsadzert pīna woi jyudeņa, tad otkon palyka wasala.

Rogonai mērstūt sasaceļut lels nalaīks: pārkyuni, zibenes, wātra, krusa, leits, wēputni u. t. t.

Būri, pa lelakai daļai weiriši, ari beja pōrdavuši sowu dwēseli walnam un stōwejuši ar jū draudzīgā sakarā. Būru spēks un wara bejuši wel leloki par rogonu spēku. Ji warējuši apbūrt teirumus, lai naaugtu labiba, izlaist slimibas uz cylvāka, lūpa u. t. t. Nasawerūt uz tik lelu un pōrdabisku jō spēku pret būrim warējis atsaturet ar zynomim drūšim pretleidzeklim. Jō atdaritojs jūs izpilditu, tad būram byutu gols. Winīgais jō globins beja īspet kur nawin dreizōk atsadzert.

Myūsu senči nairedzēja kai būrus tai i rogonas, tīsōja ar nowes strōpi un dadzynōja jus dzeiwus uz sorta par jū ļaunim dorbim. Nu ūtras otkon puses gryutūs dzeiwes apstokļūs senči grīzes pi jīm pec padūma un paleiga.

Lītuni ir bejuši nukautu mozu bārnu dwēseles. Jōm wajadzēja maldītis pa šū pasauli leidz tam laikam, koleidz daitu nūmērt dabiski.

Lītuni rōdejušis cylvākam lūpu un zweru weidā. Pa naktim krituši uz aizmyguša cylvāka un dōwejuši jū zemē, bet jō kas īspēja pakustynot kreisōs kōjas mozu perstu, tad lītūns aizskrēja prujom.

Jō saiminīks atroda pa reitam stalī sowu zyrgu winōs putōs, tad uz jīm beja braukōjis lītunis. Lītuni warēja atbaidit nu stalim un klāwim, izlikūt uz jū durowom atsewišku lītūņa zeimi.

Wodotōji beja nalaikā myrušu cylvāku dwēseles. Ji

maldynòja ļaudis, wodòja jùs uz pùrim, staignom witòm, azarim woi upem, mežu bizumim un peisim, lai jì ti aizamalditu, igrimtu, woi nùsleiktu.

Naktì wai dinas wydá wodotòji bidynòjuši pi kopim.

Wylkači. Sen-latwiši stypri ticēja tam, ka cylvāks warūt pòrsameit par wylku. Del itò jam wjadzēja dewiņas reizes pòrleist caur seikstu, kùku leikumim un sakņu apakšu.

Wylkači nu òrejò izskota tai pat izawère kai i eisti wylki, tikai priksdejos kòjas pi jìm ir bejušas zamokas par pakales kòjom un acis taidas pat kai cylvākam. Wylkači aprejuši un plasuši meža zwerus un mòju lūpus.

Jo kas, cikom wylkači medēja, parcyloja jū drēbes, tod jì nawarējuši jau wairs griztis par cylvāku, un jìm wjadzejis palikt tik ilgi par wylku, koleidz kaidš zelsirdigs cylvāks labpròtigi pasnedzia jìm maizes kimusu.

Bez šitòm pòrdabiskom paròdibom, kuras celes nu poša cylvāka, pec myusu senču pòrlicibas, wel ir bejuši rukiši, milži un sumpurni.

Rukiši, aba mozi cilwēcini na leluki par pèrstu spreidi, kuri dzeiwòja zam greidas, pogrobùs un paleidzēja pa naktim saiminikim padarit dažus dorbus. Jì aizstòwējuši ari nabogus, bòriņus un atraites.

Milži turpretim — beja brismigi lela auguma cylvāki un wareni spākā. Kur beja gulējis taidš milzis, ti wysod ileika zeme.

Milži caluši piles, pilsātas un waduši storp sewim karu, swaidijuši wins uz ūtra lelus bērkowa smoguma akmiņus, kuri wel tagad radzami pa myusu dzimteni. Milži kaitējuši cylvākam.

Sumpurni ir bejuši beistami seņlaiku brismuni un bidakli. Misa pi jìm ir bejuse cylvāka, bet golwa suņa woi putna ar garu un stypru kņobi.

Sumpurni aduši cylvākus, dzaruši jū ašni. Jì dzeiwòja mežu bizumùs.

Meikles.

Suplok ar tautas dzismem un pòsokom myusu senči mīloja aizdut un minet meikles, kuras tagad ir pa daļai jau aizmēstas un naiwarotas. Meikļu minešona un aizdušona

beja leidzeklis, pòrbaudit ùtra cylwàka ospròtibu un gudribu. Na reši gadejos, ka meikles naweiklam minetòjam wajadzèja samòksot par sowu naatjautibu ar sowu pat dzeiwi. Meikļu un pòsoku izdùmošona beja pa lelokai daļai weiriša nùpalns, tai pat kai tautas dzìsmiņu sastodišona siwišu. Meikļu minešonu senči ir ļuti miļojuši un skaitijuši jū par pateikamu laika kawekli, kad garūs rudeņa woi zimas wokorūs wasalas saimes lasejos kùpà un stròdòja wysaidus sàtas dorbus.

Parunas beja eisi kùduligi teicini, kuri nupitnà woi apsmikļa weidà izsacìja kaidu dzeiwes gudribu woi izsmèja jòs wojumu.

Paruna: Kas natikli states par saiminiku, ozi par dòrziniku.

Meikle: Atmin munu mynamù, kas gul dūbes dybynà.

Bùrami wòrdi. Pa tū laiku, kad tautas dzismes, pòsokas, meikles un parunas nudarèja wairok del laika kawekļa un atsaroda wysas tautas litošonà, bùrami wòrdi tūmar tyka izlitoti steidzigūs dzeiwes gadèjumūs, kai slimibòs, nalaimēs, bādòs u. t. t. un beja zynomi tikai nalelai, izlasitai, personu sawuitei, tai sauktim pyušlotojim, čyukstītòjim, bürim... Ji mērdami atstòja jūs tikai sowim tywokim un uztycamim mantinikim.

Pat myusu dinòs, timsajūs Latgolas koktūs, burami wòrdi naizgaisynòja wel sowaš nūzeimes, bet sen — latwiši stypri ticèja jū breinigam spēkam un beja dzili pòrliecynoti, ka nu buramim wòrdim atkarojas jū laime woi nalaipe, slimiba woi weseliba u. t. t.

Buramu wòrdu pimàrs (pret ruzes slimibu): — Sed boba uz kolna, dewiņas ruzes rùkà: sešas swaigas un trejs nūweitušas; boba sleikst jyurà, sleikst ar wysom. Cylwaks lai palik kaidš beja. —

Aizrunojūt rùzi wajadzèja šus wòrdus bez nūstošonas izsacit dewiņas reizes.

Wyss šitys gorìgs monts, kai tautas dzismes, posokas..., atstots nu myusu senčim, ir ļuti cinijams. Pa tū laiku, kad mes caur sowu nasaprasšonu dažureiz jò naiwaròjam un kauņejames, na tai dareja tūmar sen-latwiši.

Swinigokūs gadèjumūs, kai kòzòs, bērēs, swàtkūs tautas meitas dzidòja un sastodìja jaunas dzismes, ritynòja sowu dzismes komuli. Ari garūs zimas wokorūs, walejūs breizūs,

bārni minēja meikles, klausējos stostamu pòsoku. Wyss itys nadewe myusu senčim izkleist, izgaisynot tautyskos apzinibas un sajukt dzeiweš mutuļus. Tautas dzismes, pòsokas . . . styprinòja, spèrdzynòja jù goru un puļcynòja myusu tawu — tawus winà bròligà un sadarigà saimè. Tòdel mums jòmiļoj un jòcinej šù myusu senču gorigu montu, šù testamentu, kuru ji ir atstojuši sowim pecnocejim.

Bez itò, iwarojùt tu, ka sen-latwišu dzeiwe un jù uzskotj ir atspigeļoti tautas dzismēs, posokòs, meiklēs . . . tad jimòs ir atstots naapswerams materials del senejos latwišu dzeiweš izmeklešonas.

Nu ùtras otkon puses jimòs ir izaglobojis na tikai lels aizmèrstu jau latwišu wòrdu pulks, bet ari senejos woludas formas un lùcijumu konstrukcijas. Šis wyss gorigs monts ir par naizsmalamu olùtu myusu woludas teiribas un skanibas. Kas grib labi zynot latgališu izluksni, tam napacišami wajag ipazeitis ar sowu senču woludas bogotibu.

Baltijas latwiši jau sen ir saprotuši šitù litu un sokuši krot tautas gorigu montu. Pymais dzismiu krojejs un izdewejs pi jim pasaròdija jau 1637, godà Terbatà (Fr. Menijs) un pòsoku izdewejs (Wartmans) 1584, godà. Pec itùm gòja cyti.

Jaunokùs laikùs jòpimin par Bùrtneru, Sprogisu, Briwzemniku, Bilenšteinu, Arona Mateisu, privatdocentu Walteru un galigi, 1894. godà izgòja nu druka milzigs K. Barona tautas dzismu krojums (ap 200,000) Wisendorfa izdawumà. Pastors A. Bilenšteins (1865. g.), Fr. Briwzemniks (1869. g.) un Anss Lerchis-Puškaitis ir sakròjuši leidz 6,000 pòsoku, kuras naw wel wysas izlaistas drukà.

Myusu dzimtenè šimà ziņà ir wel padarits ļuti moz.

Tai latgališu tautas dzismes lasija grafine Cecilija Plater, baznickungi P. Smelters, Fr. Laizans un Rēzeknes Tērdzibas školās audzekni. Dažas tautas pòsokas sarakstija poļu woludà Wladislawa Weryho (1892. g.) nalelu meikļu krojumu izdewe Kozlowskis un dzismu Mendriks.

Cikom naizmyra wel myusu wacos mòmuliņas, kuras symtim zyna wysaidu dzismu un pòsoku — myusu jaunibai wajaga pasasteigt sarakstīt šù montu, lai jis naizgaistu un natyktu reizè ar mòmuliņom aprokts kopùs.

8. Sen-latwišu piles, pilsātas, cīmi, winsētes un kopi.

Kronikas izšker dažādas nūmetneš, kaidas ir bejušas pi myusu senčim. Te joatzeimoj piles, pilsātas, cīmus un winsētes.

Piles. Myusu Latgolā un wysā Baltijā pylns ir tai sauktu piles kolnu. Uz jīm nāw nikaidu myuretu sinu drupu. Te palyka tikai apauguši ar mežu woi pawysam plyki kolni un pikalnes ar stōwom molom un dzilim grōwim. Uz šim kolnim war wel tagad aršinu 1—2 dziļumā atrast ūgles, lūpu, putnu kaulus un mōjas trauku škēpeles.

Piles kolnim ir zynomās orejas zeīmes, kuras rōda, ka na wys pate doba jūs taidus ir padarijuse, bet te pipaleidzēja ari cylwāka rūka.

Tys wyss zeimoj, ka te nazkod beja dzeiwōjuši ļaudis. Wēsture nu sowas puses aizrōda, ka uz šim kolnim myusu senči pulcejos kūpā del sōwu saimiu un monta aizstōwešonas pret inaidniku uzbrukumim. Del itō kolna wērsā beja styprsatmāls nu rasnim mitim ar osim golim uz augšu. Dažōs pilēs tyka sataisiti diweju kōrtu sātmaļi.

Pa piles styurim stōwēja dizgon augsti turni del lobokas tywojuša pretinika redzešonas un wiglokas jō apsaudešonas. Pori par grōwi, kurs atškēre pili nu pōreju kolnu, beja pōrmasti tyļti. Wajadzibas breidī jus warēja nujemt.

Piles wydā stōwēja nazcik kūka āku del labibas nūlikšonas, ļaužu un lūpu apsardzibas.

Piles ieju sorgōja stypri aizsaunami wōrti.

Lels šu piles-kolnu daudzums aizrōda tū, ka laikam ikkotrai dzimtei beja sowa pile, kurā jei meklēja globšonas ar wysom sōwom saimem, kustamu montu un lūpim, tikku tyka sajemtas ziņas, ka inaidniks tywynojutis jau rūbežim. Tū laik wyra te dzeiwe. Tautas wacoki un kara wodūni pulceja karaweirus, dimdeja un skanēja taures, šwaksteja iruči, apleiceji ļaudis mekleja patweruma, bāgdami uz šeni ar siwom un bārnim.

Bet tagad šos witas ir klusas un aizmērstas. Kronikōs ir izaglobojuši daži nu šu piļu nūsaukumim:

Tai pi latgališim beja taidas golwonos piles: *Be we ri ne*.

Saterle uz lobò Gaujas upes kròsta, uz zimelim nu Bewerines, Autine pi Waiwes upes, Cesi (Wendens), Neicgale, Wolkenbergs, tagadejo Kaunata un Berži. Mozoku beja ļuti daudzi. Latgolas piles-kolni naw wel wysi labi izmekleti un aprakstīti.

Zemgalīšim pidarēja: Terwete, Mežotne, Radene, Dobeles, Babatine, Rakte un Sudabrīne. Pi Seloņīšim beja — Ēelpile, pi Wendim Wentspile.

Kūrim ari beja sowas: Kuldīga, Embote, Aizpute, Dzintare, Grobine un cytas.

Libīšu piles: Ikšķūle, Salaspile, Lelwarde, Aizkraukle, Kubezele, Turaida, Latezele.

Igaunim ari beja sowas: Odenpe, Wilande, Rugele un Rewele, a Saumusolīšim Mone un Walde.

Myusu senči wairok mīļoja tūs kolnus, kuri stōweja tywu pi azara, upes, ryuča, oluta, pura woi staignuma. Jjudens beja Ķim wjadzīgs del dzeiwes paturešonas, a nu ūtras puses paleidzēja wigļok atsist pretiniku uzbrukumus.

Leloki un golwonoki piles-kolni tyka apdzeiwoti nn latwišu kēnenim. Kronikas aizroda, ka ikkotram nu Ķim beja sowa pile. Pyr tū licynoĶ wel tys, ka weļok wōcišu jau laikūs weiskups woi ordena mestars, wjadzības breidī dewe zini pa wysom latwišu pilem un sauce tautas wacokus uz nūteiktu sapulces witu. Latgališu kēneni, kai Rusīns, Toliwalds, Waridats un cyti tyulen steidzes uz tīni ar sowim ļaudim.

Pilsātas kai jau aizrōda pats nūsaukums ir bejušas mozokas woi lelōkas sadžas, aizsorgotos nu piles kolnim. Taidu pilsātu merkis beja dut patwerumu kara laikā sowim ciltsļaudim pa tū laiku, kad apbrūnoti karāweiri ar sowim tautas wacokim uz piles kolna atsyta inaidniku uzbrukumus.

Ar laiku nu šōs pagaidu patweruma witas izauga pastowīgas nūmetnes ar tērgotoĶim un mōzu ryupnicību.

Par taidu pilsātu beja Dobeles un agrok Reiga.

Cīmi ir bejuši nikas cyts, kai myusu laiku nalelos sadžas, kuras stōweja kai i tagad zynomā attoļumā wina nu ūtras. Cīmu dzeiwotōĶi tureĶos kūpā. Tys beja tūlaik napacišami wjadzīgs cytaidi nabeja nikaidas dzeiwes drūšības.

Cimi celes nu tō breiža, kad dzimtis soka dalitis saimēs. Ikkotrai saimei beja jowad sowu škērtu dzeiwi un todel jocel atsewiškas mojas. Taidas mōjas pyrmā laikā tyka calta wina pec ūtras, cikom nabeja monoms ganibu un pōrtykas tryukums.

Bet tikku jau beja piaudzis tik daudzi ļaužu, ka tryuka zemes, tad atdalejušas saimes pōrsacele uz cytu witu, toļoku kaidu nūwodu, kur dybynōja jaunu mozoku cimu, kuru krōnists sauc par winsēti. Daži wēsturniki aizrōda uz tō, ka myusu senčim ir wairok paticis dzeiwot šimoš winsētēs na kai cimūs un sadžōs, kurōs dzeiwōja jū kaimini igauni, liwi, kriwi un leiši. Šōs winsētes wysod ir bejušas sakarā ar lelōkim cimim un kara gadejumā wysi gōjuši kūpā. Tikai Diwam žal, ka taidas winsētes nawarēja atteistit storp myusu senčim sowstarpējos paleidzibas jutu. Tagadeju latwišu nasadaribas un egoizma deigli meklejami šimōs winsētēs. Na par wēlti tad pi īgaunim pastōw paruna, ka septini latwiši dzid ar ostonim bolsim — un ka latwits pi sabidriskas darišonas wysod soka: „Ni muna cyuka, ni muna driwa“. Caur kū latwiši poši sewi karakterizej kai tautu, kurai swešs beja un wel tagad ir swešs tys princips, ka „wins par wysim un wysi par winu“ — un ka ar kūpigim spakim war izdarit daudzi swarigu litu. —

Ustobas un cyti kōrmi. Dzeiwojamas myusu senču ustobas izsawēre ļuti winkōršas. Sinas tyka salyktašas nu bolkom, jumts nu solmim, syunom woi tōsem. Lugu nabeja. Jū witā stōweja nalels caurums sinā, aizsaunams ar deļu gabaliņu. Tagadeja laika cepļu myusu senči namocēja wel pawysam taisit. Uz ustobas poda kurejos gunkuris, uz kura jī wōrēja sew mōla pūdūs wirini un war byut kaidā weidā cepe te ari sew maizi.

Škūrštynā tūmar myusu senči pawysam nazynōja. Dyumi gōja pa wysu ustobu un pa caurumu gristūs tyka laisti ōrā. Par šom dyumojom ustobom min-un tautas dzismes.

Paleidz tu man, Diwin,

Mozu bārnu izglobot:

Nu guntiņas, nu jyudiņa,

Nu dyumojos ustabiņas.

Pi sinom stoweja plaukti, uz kurim kaltijos labiba, kariņeja drēbes, kara iruči, a koktā stoweja dzērnowas, seikoki

lūpi u. t. t. Tymsūs rudiņa un zīmas wokorūs ustōbu ap-
gaismoja ar skolim.

Bez ustobom kronikōs ir wel runa par pērti, kuru myusu
senči ļuti mīļoja, ceški jīmā pēres un mozgojos.

Bez šitīm kormim bez šaubom beja i cyti, wadžzigi del
zemkūpibas, kai: klāwi, škyuni war byut i klētis, kuras seņok
sauces par sobāru, tad rejas, kula sātas u. t. t.

Sen-latwišu kopi. Jo na wysur, tad pa lelakai daļai
natoli nu piles kolna un swētnicas — stoweja senlatwišu kopi.
Ikkotra saime tureja te sowu witu, apnastu ar akminim salyk-
tim uz zemes rindža weidā. Nu augstines taidi kopi izawere
ka bišu šyuni. Šimūs rindžūs tyka aprokti mōla pudūs senču
palni, pec jū kaulu sadadzynošonas uz sorta. Taidi kopi ir
bejuši pi senčim leidz IX symta godim, cikom jī wel naipa-
zynos ar kristticigu globošonas weidu. Weļok jau sen-latwiši
pawysam porstoja dadzynot sowus myrūņus, woi aizkyuria
uz jīm tikai nalelu guntiņu. Pošu nabašniku lyka uz plykas
zemes un bēre uz jo naaugstu smilšu gubiņu. Wel tagad ir
radzamas, sewiški mežūs, senču kopu skaudzes (kurgani), kuras
napareizi mes saucam par kara kopim. Izrokūt šus kurganus —
war porsalicynot, ka ļaudis dreizok tyka globoti mira laikā.
Uz ikkotra gondreiži myrūņa kaulim war atrast ūgles, kas
zeimoj, ka te beja izdaritas naskaidas dadzynošonas ceremo-
nijas, kas nabyutu. zynoms, ispejams paša kara laikā.

Tos witas, kuras tauta sauc leidz šam par kara-kopim,
pait war byut nu walokim laikim, kai kriwu, poļu un zwidru.

Pec mežu izcērsšonas zemnika orkls na tikai saleidzynoja
kopu skaudzes ar zemi, bet soka wel cylot senču kaulus un
reizi ar jīm seneju-laiku wysaidus puškojumus un iručus, ku-
rus latwiši leidz ar myrūnim lyka šimūs kopūs.

Diwam žal, ka myusu tymsi latwiši namok wel cīnet
šu dorgu del mums pimiņu, kai mišiņa rindžus, wainagus,
gradzynus, wysaidas zeiles, iručus u. t. t. un, atroduši jūs,
pordud žeidim par niku naudū.

Mociti weiri sōka jau grist padejūs laikūs sowu wēribu
uz šim kopim un globt jūs nu galigas izpustešonas un wacu
litu izgaisšonas.

Tai 1884-5. g. archeologs (wacū laiku un litu zynotojs)

Romanows iztyka uz wacim sēn-latwišu kopim nu IX—X symta godim Ludzā uz Romorowa kolna, un izroka daudzi litu. Jos tyka weļok nūsytitas uz Moskowas un Petrogrades muzejim, a 1915. g. P. Rikows*), bejušajs Rezeknes gimnazijas inspektors, apbraukoja kūpā ar baz. N. R. wysu gondreži Rezeknes aprinki un daudzējōs witōs roka myusu senču kopus. Tyka atrostas ari dažas litas, kuras kaidu laiku globojos nūdybynotā pi Rezeknes gimnazijas muzejā, koleidz wocišim atejut jōs tyka aizwastās uz Kriwiju (Skopinu).

9. Sen-latwišu iruči, trauki, drēbes un puškojumi.

Iruči

Sen-latwišu kara spēks sastoweja nu jotnikim un kojnikim. Jotniki tyka izlitoti tī, kur wajadzēja otrumā uzkrīst uz pretinika, sakopot jū ar zūbynu un cērwiw woi ari otrumā atsakopt atpakal.

Gondreži pi winim un ūtrim beja nokuši iruči: woles aba rāsnas rungas — matamos un sytamos — pec zūbyni, duncis, cērwi, lūks, bultas un wairugs. Bez ito karaweiri nosoja wel brūņas un kara capures.

Par wairugim Indriks Latwits stosta, ka jī sastowejuši nu diwejim dēlišim ar nazcik endžem un klugas, aiz kuros warējis jū turet. Isokūt kautini senči cele lelu trukšni, sytūt ap wairogu cērwa kotu, škapu woi zūbynu.

Sen-latwiši saudēja nu lūkim ar dzelža bultom woi tikai pats jū gols bejis dzelža, a wysš kots nu kūka. Senok, kad latwiši wel nazynoja dzelža litošonas, jī taisija sew cērwas nu akminim.

Woles beja sataisitas nu uzula kūka, ar idzeitom tī rasnom dzelža noglom, osais gols kuru wēres uz orini. Ar taidom wolem la wiši syta tik stypri sowuš inaidnikus, ka pat wocišu brūnas pleisa pušu, un pats jotniks krita pi zemes.

Zūbyns, cērwis un duncis karinēja pi justas.

Par zemaiču un leišu brūnom Rimeta kronika stōsta, ka jīm asūt skaistas brūnas, jū kara capures bogoti ir pazeltitas

*) Weris jo grōmotu: „Древности Летгалии“.

un laistutis uz saules kai spigeļa stykls, un wyss, kas pi jīm beja kolts nu dzelža woi bronzas, speidet speideja sudobra un zalta krosā.

Tū pat waratu, war byut, pasacit, jo na par wysim myusu senčim, tad wys mozok par jū kēniņu un wacoku iručim.

Sen-latwiši, isawāruši weļokūs laikūs, kai wōciši aplenk ar mašinom ju piles, paši izamocēja nu jīm rikotis ar taidim pat iručim un taisit jūs. Pi taidim pidareja: akmiņa matamos mašinas, syrūbam leidzigas strupuļu un bolku skandres, woi turni, pastatiti uz skritulim. Jūs krowe tik augši, koleidz šos skaudzes un turni sasnedze leidz piles sinas wērsim. Ar „esim“ un „cyukom“ jī porroka piles walles.

Trauki un wysi cyti sātas reiki beja winkorši un tyka sagatawoti nu pošim latwišim. Senejōs jū nūmetnēs wel tagad war atrast mōla pudu skēpeles. Wysaidu spanišu wītā myusu senči taisija kūka un tosis cybas. Skapa un ložu aba skreiniņu wītā tautas dzismes min par „krijem syutim pyurim.“

Bez to latwiši prūtuši peit wysaidus grūzus, skalines taisit peitines nu saknem, kludziņom, skolim, lyukim, cysom un nidrem. Olu dzaruši ari nu pašu taisitim kausim.

Drēbes un puškojumi. Sen-latwiši nosoja wadmalas aba pašu awstos wylnonos woi notonos drēbes. Šis irodums dzeiws wel ir pi myusu zemnikim leidz šam laikam. Kai tagad, tai i seņok myusu latwites beja zynomas kai weiklas audejas, Josabreinoj win, kai jos wareja itu seņok izdarit, naturadamas tik labi itaisitū stōlu, ratiņu u. t. t. kai šudin. Jaunas dzaltonites, mociđamas aust un sprēst, werēs uz sowas momuliņas dorba, apbreinodamas ios dorbu un weiklumu.

Gona wērpū, gona wērpū

Napanōču momuliņas:

Momuliņa smolki wērpā,

Garus laide pawadiņus.

woi:

Apsamete audakliņa

Daugawiņas garumiņa,

Jau audem diwi mosiņas,

Wel palyka trešajai.

Puišu sweitas beja nu boltas, sērmas woi bryunas wadmalas. Paša sweitā tyka sajusta ar justu woi lokotu (garu skustu). Nu boltas sweitas, krakla un biksem war byut i pait tik biži daudzynots tautas dzismes words — bōlelinš. —

Siwites wērs krakla nosōja eiskus kamzulus bez pērduknem, izšyutus ar wysaidim rokstim. Litōja ari wylnonu plotu justu izpuškotu ar izšywumim. Wylnonas justas witā pi bogotokom beja syksnas, sudobra woi bronzas justas, sataisitas nu nalelom wadziņom, pi kurim karinēja duncis (nasis).

Uz placim tyka izswista wylnonite, sasprausta ar sudobra woi bronzas saktu.

Meitines nosōja wainagus, a kad izgōja pi weira, tad atsewiškas capures woi skustus.

Ap koklu un kryutem pi siwites un weirišim karineja wysaidi sudobra un bronzas puškojumi, kai rindži, wadziņas, zwanini, zeiles u. t. t.

Uz pērstim beja wysod pi sen-latwišim daudzi gradzynu.

Siwites stajgōja ar priksautim un nosōja garas zečes woi boltus autus.

Jaunas meitines laide sowas bizes par placim, a siwites tyna jōs ap golwu. Bizēs tyka ipeiti sudobra woi bronzas puškojumi woi krōsainas būrtes.

Es motei wina meita
Wysa loba gribetōja;
Priškā gribu priksautiņu,
Pakalā mataukliņu.

Zimā kai puiši tai i siwites nosōja wušku kažukus un syltos capures ar skustim. Uz kōjom beja weizes, postolas un reši kod zōboki.

Izdarijuši šitu wyspōrigu sen-latwišu drēbu un puškojumu pōrskotu apsawērsim ikkotru un jim tywoki.

Capures un lokoti (skusti).

Zynoma bez to ir lita, ka latwiši nosōja caunu, sašku, wušku odas capures, kai dzid par itū tautas dzismes:

Kad es beju bandiniks,
Man beja picas capurites:

Diwi caunas, diwi saškeles,
Bolta jàra plykcapure.

Pašas capures beja ar plotom molom, kuras warēja pec patikšonas nūlaist, wosorá tyka nosotas briles, woioka woi nupeitas nu nīdrem, lyukim un tīwom kōrkla kludziņom.

Par plykcapuri sauces zīmas capure ar spolwu uz išku. Pa sonim karineja jai nulaižamos austiņas. Kara capure beja tei pat plykcapure apstipta ar misiņa, spirales weidā sateitu drōti. Ka pi latwišim īr bejuse kara capure, par itū licynoļ Latwišu Indriks. Jis stosta, ka latgališu kēniņš Rusiņš, ap-sweikdams Cesu brūnīniku Bertoldu, nujēme sowu kara capuri.

Latwiši, wasdami, pastowigu karu ar leišim un kriwim, pi kurim beja dzelža woi misiņa kara capures (kiwēri), ipa-zynos ar jōm. Bez tō pi latwišim beja metala ryupniciba, un jī mocēja paši taisit taidas pat kara capures.

Wainagi nu myusu senčim beja ļuti ciniti un nosoti ar patikšonu. Sewiški jūs miļoja dzaltonites, lai gon nosoja arī i weiriši. Wainagus war sadalit trejōs kōrtōs: metala, drēbu aba zeļu, woi wozuļu un puču waināgūs.

Metala wainagi beja taisiti nū šaurom misiņa steipinē, kuras beja šaweitas nu bronzas drōtes, apteitas ap aukliņu. Pi šom steipinē karineja treisstyuraini bronzas skōrda gaba-lini, zwanini, gredzinini, a uz mugoras puses stīpes būrtes weidā garās storas tai pat nu bronzas drōtes; jū golūs beja pikorti naleli zwanini, kuri škanēja pi išonas woi golwas kustynošonas.

Es pawadējut bōliņus,
Skanidama win staigōju;
Skan zeilites, skan krellites,
Skan wozuļu wainadziņš.

Del drēbu wainaga latwiši jēme wysaidas krōsas samtu-zylu, sorkonu, tymši-zylu arī atlasu un pat wadmalu. Šu drēbi jī puškōja ar zeilem, stykla un spigeļa gabalinim, zalta woi sudobra digim, dōrgim akminim, wōrdu sokūt ar wysaidim wozulim aba speidušom litom.

Wainadzini na tikai puškōja ļaudawiņu, bet tureja arī, kai radzams nu tautas dzismem, symbolisku nūzeimi.

Cèrt, bolelin, munu koklu,
 Ar osu zùbyntiņu,
 Jo es sowu wainadziņu
 Ar gūdiņu nanosòju.

Daža môte pòrsorgoj sowu meitu, lai naaizmèrst par
 sowu gūdu:

Sorgoj sowu wainadziņu,
 Kai guntiņu dzerksteliti.
 Džèržu cima meitinem
 Bez gūdiņa nūjemam.

Un meita, apdrūšinodama sowu mōti, tai jai atbild:

Lobok man sermi moti
 Zam wyzuļa wainadziņa,
 Na kai man zalta mice
 Bez gūdiņa galwiņa.

Puču wainagi tyka peiti nu winkoršom teiruma un plowu
 pučem un uzula lopom.

Meitines pec izišonas pi weira nosòja jau wainaga wità
 atsewišku capuriti un tai sauktu garu autu. Jis tyka apteits
 ap golwu taidā weidā: sējas ap koklu lelā mozgā nu jò goli
 izšyuti ar wysaidim wyzulim karinēja uz mugoras. Izgoju-
 šom pi weira wajadzēja apcèrpt drusku motus, tōdel war
 dūmot, ka šò gara auta goli beja bižu wità.

Krakli. Siwites, jauniwes un meitines beja wysod tōs
 kraklu audejas un šiwejas. Symtim ir tautu dzismiu, kurōs
 ir runa par pašu sprāstim un austim kraklim:

Smolki wèrpu, biži audū,
 Delinam kara krekliņu;
 Lai winš mani piminēja
 Swešu zemi staigodams.

Dzaltonites pašas šiwa sew pyuru, gaididamas bryutgona:

Citi tynu lynu kraklu,
 Smagi laižu pyuriņa
 Cikam man gadejos
 Pa prōtam wolkotojs.

woi:

Šivu, manim, smolku kraklu
 Ar eisom perduknem,

Lai dumòja cima puīši,
Redz kur smolka šywejiņ.

Pi siwišu skaistuma pīdarēja ari snīgbolti krakli, ar kurim tautu meitas labpròt mīloja līletis:

Man beja diwi mosiņas,
Kai jyudiņa wardiwites,
Mums kreklini snīga bolti,
Redz sauliti atspeidam. —

Kraklu apķakļa beja izšyuta ar dažaidom pučēm, rokstim un aizamete ar ņalelu sudobra saktu aba sprēdzi. Pi bogotokom šū sprēdžu beja wairok.

Kokla wīta nabeja lela, par kū licynoj taida tautas dzisme:
Šyun, mamiņa, man krekliņu
Nagriz lelas kokla wītas.

Bīkses, jyuzas. Bīkses beja diwijadas: wosor latwiši nosòja notonas boltas woi zylgonas un zimu nu wadmaļas.

Bez ito sen-latwiši litoja jyuzas aba eisòs bīkses, drusku win garokas par celim. Jòs aizamete ap ceļu sonim ar sprēdzīti.

Myusu senči pa lelokai daļai staigòja weizēs ar autim, tòdel jīm nabeja wajadzīgas garas bīkses.

Brunči (lyndraki). Tai pat kai kraklus myusu senčulatwītes mòceja aust smukus wysaidu krosu un streipulainus brunčus ar zylom, sorkonom, dzaltonom, zaļom, garom — woi škars-garom strēpitem, kuras beja tai sataisītas, ka pi išonas lyndraki darēja īspaidu wyzyļojuša misiņa.

Nu wairoku krosu brunčīm wairok patykuši myusu senčīm bryuni.

Zamejo brunču mola tyka izpuškota ar misiņa drotem, lapiņom un wysaidīm cytīm wyzulim, kai par itu soka tautas dzisme:

Man mamiņa īzauduse
Doncojamu lyndraciņu,
Zidu win apmatuse,
Sudabriņu atauduse.

Lyndraki beja gari un eisi. Garus wylka kad dzaltonītes goja wisūs, eisus pi dorba.

Aud mamaņa, man sworciņu
 Winu eisu, ūtru garu;
 Eisu tautom dubļūs brist,
 Garu sest pi boliņa.

Del lyndrakim kai i del kraklim latwītes nažaloja drēbes:

Meita uz meitu waicojos,
 Cik olekšu lyndrakūs —
 Cytai picas, cytai sešas,
 Kas bogotas, tai dewiņas.

Lelūs gūdūs un swātkūs meitines nosoja pa nazcik
 brunčim.

Es uzwyłku treju brunču,
 Apsagrižu ritinī,
 Diwi manis pašas austi,
 Treši munas momuliņas.

Bez streipulainim un bryunim brunčim myusu latwītes
 mocēja wel jūs aust ar mišiņa drotis gredzineinim, salyktim
 kūpa pa četrim un wairok.

Sweitas tyka taisitas nu sērmos izylgonos, bryunōs un
 boltos wadmalas. Jos aizamete ar kaula un bronzas sprēdzem
 woi kūka sprygotinim un tyka sajūstas ar justu.

Sweitōs, tai pat kai i brunčūs dažu reizi tyka iaustas
 mišiņa drotēs.

Sweitas snedze porī par celim. Dažas nu jom beja
 sašyutas krakla weidā un mauces par golwu un beja izšy-
 uatas ar puškojumim. Wyspateikamoko sweitu krosa ir bejuse
 tūmar bryuna, par kū licynojoj ari tautas dzīsmē:

Diwi win mes boliņi,
 Obi wīna lelumiņa;
 Wylkom winus bryunus sworkus,
 Juzem wīnu zūbyntiņu.

Kamzoli un westes. Naw zynoms, woi myusu
 senči leidz wocišu atišonai nosoja tagadejos westes.
 Dreizok, ka na. Senejūs kopūs jos ari natyka atrunamas.
 Taipat jopasoka war byut, i par siwišu kamzolim. Winu un
 ūtru pats nūsaukums — atmin mums wocu wordus.

Wocišu tūmar laikūs latwiši jūs jau nosoja. Dažas westes
 beja izšyutas ar puškojumim tai pat, kai i kamzoli.

Wylnonites. Napacišamoka siwišu apgērba daļa beja wylnonite, tik biži apdzidota tautas dzismēs. Jej izawère kai četru styurainais skusts, kurš sedzes uz placim un aizamete uz kryutum woi loba placa ar izpuškotu ar dorgim akminim sudobra saktu.

Wylnonites aude nu boltos, sērmos woi palakos wylnas. Jos tyka izpuškotas pa styurim un molom ar wysaidim rokstim un ti pat beja išyutas mišņa stelpiņas un spirales. Symtim ir tautas dzismiu, kuras mīl por boltom wylnonitem daudzynot:

Bolta iwa kalniņā,
Wel boltoka lejiņā;
Boltu sedžu wylnoniti,
Wel boltoka pyuriņā.

Wylnonišu roksti un puškojumi ir bejuši wysu wysaidi:
Bolta muna wylnonite
Sorkonim rakstinim,
Sorkons muns wainadziņš
Sudabriņa lapiņom.

Dorba un leita laikā beja litojamas palakas wylnonites:
Kaida kura dina beja,
Taidu sedžu wylnoniti:
Saules dinā boltu sedžu,
Leita dinā — palakū.

Wylnonites nosoja na tikai siwites, bet i weiriši. Jos beja wel diwijadas: winas eisokas sasapraude uz placim, a ūtras garokas uz kryutum. Itos padejos sorgoja nu leita, weja un sniga un skaitos daudzi wacokas par pyrmejom.

Justas un syksnas beja wysaidu kortu un weidu: austos-wylnonos woi notonos ar wysu-wysaidim rokstim, a syksnas ņu odas izpuškotas ar bronzas woi mišņa lapiņom un steipiņom. Pi justom nu syksnom karinéja wel wadziņas un zworbli, par kū runoj i tautas dzismes:

Diklo daklo
Par ustabiņu;
Kam brōli napērka
Wyžuļu krūņa,
Wyžuļu krūņa,
Zworguļu justas.

Wyzuļu krūnis
Speidet speidēja,
Zwõrguļa justa
Skanet skanēja.

Pi justas karinēja uz smukom wadziņom kūka makstis aptaisita ar odu; jimā beja duncis, kuru nosõja weiriši un siwites.

Pi tõs pat justas beja wel daudzi eisu wadziņu, kõiši un gredziniņu, uz kurim kòre zũbynu, cẽrwi, striči, eilynũ, odotu u. t. t.

Zõboki, weizes, kũrpes, postolas un auti.

Ikdiniški siwišu un weirišu apowi beja weizes un postolas. Bet swinigokũs tumar gadejumũs tyka nosoti ari ņyuti zoboki un kũrpes, sewiški nu kara weirim, par kũ licynoĵ ari tautas dzisme:

Skan man piši, skan zoboki
Nu kumeļa nũlacũt . . .

Pi weizem un postolom napacišami beja wajadzigi auti, par kurim ari naklus tautas dzismes:

Boltus autus kojõs owu,
Boltu seju aukliņu;
Tam puišam žāl dariju,
Kas mani mozu nycynõja.

woi:

Lobok man weize plẽisa,
Na kai man aukla tryuka;
Pate weižu pinejiņa,
Naw auklu wejejiņa.

Kokla, kryušu un rũku puškojumi.

Myusu senči miļoja puškot sowu koklu, kryutis, rũkas un pẽrstus ar wysaidim misiņa rindžim, wadziņom, zeilem, krellem, saktom, sprẽdzem, spiralem un gradzynim. Wyss itys atskan symtim tautas dzismēs:

Skanet skan, speidet speid
Man augũt boliņũs:
Skan pudziņas, skan krellites,
Speid wyzuļu wainadzinš.

woi:

Es dewiņu brōļu mōsa,
Man dewini wainadzini
Trejs bejā zeīļu, trejs kaulu,
Trejs dzaltonu wuzulišu.

Siwites un weiriši nosōja ap koklu misiņa rindžus ar pikōrtim pi jīm zwaninim, zworblim un trejsstjurainom lapiņem.

Kokla wadžiņas beja garokas un eišokas. Ar winom un ūtrom tai pat puškojos kai siwites tai i weiriši.

Nu zeilem wysdōrgokas beja dzintara, kuru seņok lelā daudzumā warēja atrast uz jyras un upiu krostim. Dzintara zeīļu tryukumā tyka nosotas sudobra, bronzas, kaula, gle-mežnicu, pat mōla zeiles u. t. t.

Uz rūkom sen-latwiši nosoja apruces. Jos beja wysu wysaidas: spirales, steipenes weidā, plotas, šauras... Dažas sastowēja nu siksnīņom, apteitom ar misiņa droti, un wadžiņom u. t. t.

Uz pērstim weiriši, siwites pat bārnl nosoja — wysaidus gradzynus: winkoršus, spirales, weitus u. t. t. Gradzynu beja papylnam uz wysim gondreiž pērstim.

Gradzyni skaitejos pi myusu senčim na tikai kai rūku puškojums, bet talismans, aba nosojams ar sewī prikšmets, kurs glob nu wysaidom nalaimem.

Par gradzynim ir ari daudzi tautas dzismiu:

Kad es augu pi mamiņas
Es puišim žāl dariju;
Pylņi pērsti, obas rūkas,
Zalta gristu gredziniņu.

Meitines, gribadamas izzynot sowu liktini par izišonu tautiņōs, laiž gredzinini nu kalniņa un weras, woi toli jis nūsawel un uz kuru pusi:

Kalniņā stowedama,
Lejā laižu gredziniņu.
Jo rit toli gredzininš,
Išu toli tautiņōs.

Te pat nūriteja,
Tywejūs kaimiņūs.

Saktas, sprēdzes, oseringi, auškori.

Bez augšok aizroditim puškojumim wel beja ļuti izplattas saktas, sprēdzes un oseringi — ar kurim tyka saspraustas wylnonites, krakla apkakles un puškotas kryutis. Pec sowas formas jos beja wysu-wysaidas, lelokas un mozokas. Dažas swēre leidz morciņai. Jos tyka taisitas nu sudobra, bronzas un izpuškotas wel ar dorgim akminim. Opolas sudobra saktas sauces seņok par oseringim. Indriks Latwits stosta, ka latgališu kēnins Toliwalds uperēja igaunim par atsapērķšonu nu jīm 50 oseringu sokūt, ka, lai jū nūsyt, bet jis wairs naduškūt naudas. Nu ko war dūmot, ka oseringi seņok tyka izlitoti ari naudas witā. Nalelas formas oseringi tyka nosotas kai auškori.

Saktas un sprēdzes puškoja kai siwites tai i weirišus. Kurganūs jos teik atrastas pi wlnim un ūtrim uz kryutim, uz kokla un ap justas witu.

10. Kai sen-latwiši krōsoja sowas drēbes.

Myusu senči mocēja aust wadmalu un izgatawot jū wysaidōs krosōs: bryunā, timsā, malnā, palakā, sorkonā, zaļā, zylā . . .

Etnografiski petijumi aizroda, ka sen-latwiši zynojuši izdabot itos wysas krosas nu teiruma un mežu pučem, saknem, kūkim jū myzom un lopom un akmiņu syunom.

Wysu šitu senči grize, smolki kopoja, woreja wardušā jyudenī. Pec ito dažu reizi taidai krosai dewe wel nazcik dinu skobt un ryugt, pat lyka klot milem leidzigu bizumu del lobokas ryugšonas.

Iwarojūt tū, ka pec Indrika Latwiša un Rimetas kronikas — kara karūgam beja diwi krosas: sorkona un bolta un ka wysaidūs izšywumūs un puškojumūs golwonu lūmu spēlej sorkona — un todel war pilaist, ka jei ir bejuse par tautysku.

Wel leidz šam pi latwišim ir litojamas sarkaņa pučes pi drēbu krōsošonas. Pi itom pučem senči lyka wel klot meža obelnicu lopus. Tai pat sorkonū krosu dewe i madaru saknes. Del bryunos un sorkon-bryunos krosas izlitoja akmiņa syunas un malnūs elkšņu myzu, kura dewe malnu krosu. Nu dadžu zidim bārza un meža obelnicu lopom.

warēja izdabot dzaltonu krosu. Wordu sokūt apleicejo daba dewe myusu senčim gondreiži wysas wajadzīgas jīm krosas.

Taidas swarīgas litas, kai drēbu krosošona, tauta nawa-rēja naizsacit sowōs dzismēs, todēl winā nu jom tai ir sacīts par šū krosas puču un sakņu lasišonu:

Meitas goja mudarūs,
Es ari leidza taisejus:
Meitas plyucia madariņas,
Es lasiju dobuliņu;
Meitas worej dzeipuriņus,
Es baroju kumeliņu,
Meitom skaisti dzeipuriši,
Man beja lobs kumelinš.

Latwiši labi zynoja, kur un kaidas ir meklejamas pučes un saknes:

Sylā eimu, sylā taku,
Sylā man wajadzēja:
Sylā man dzeltē auga
Pasilē madarines.

Pec krosošonas latwites prūta labi sawoļot soļu wadmalu.

Welis muna wadmalīņa
Krimaldiņas bizumā;
Krimaldiņas bizumā,
Lipu lopu meikstumā.

woi:

Welis muna wadmalīņa
Krimaldiņas bizumā;
Krimaldiņas bizumā,
Mogoniņas skaistumā.

Saleidzynojūt sen-latwišu drēbu krosas ar jū kaimiņu drēbēm waram nuwarot, ka senčim patyka wairok gaišokas krosas, kas warbyut beja saskaņā ar jū jautroku, atklotoku karakteru. Igauni, turpretim, gērbes tikai malnōs drēbēs.

11. Sen-latwišu sabidriska dzeiwe.

Myusu senči pyrms na kai nūsamēst uz pastowīgas dzeiwes beja par nomadim, t. i, ceļojušu tautu. Jei kleidoja

nu winas wltas uz ūtru. Wēsture aizroda, ka i šimā wēl laikmetā pi jīm bejā zynoma sabidriskas dzeiwes kortiba.

Wysi sen-latwiši dalejos uz saimem, wairok saimiu kūpā sastatija cilti, a wairok cilšu — walsti, a nu walstiu sastowēja jau tauta. —

Par saimes golwu skaitejos tāws. Jam pidarēja naaprūbežota wara uz sowas saimes lūceklim: siwas bārnim un kolpim. Jo griba un waļa beja del wysim lykums, kuru nardreiktēja nikas porkopt.

Jis skaitejos ari par mojas waldiniku, tisnesi un goridzniku.

Gadejumā, jo tūmar dals naklausija tāwam, jis, pisejis dalam uz mugoras cērwi un cysas, dzyna jū ora nu ustobas. Dalam niko cyta napalyka, kai it uz mežu un ti, natoli nu tāwa sātas, sataisit sew jaunu.

Pec tāwa nowes zemi imontoja na wacokais, bet jaunokais dals. Wacokim wadzēja dutis pasaulī un meklet sew laimēs kur cytur. Uz šu myusu senču irodumu aizroda dažās tautas dzismas:

Es meitai pyrma meita,
Es postora ligawiņa.
Pyrmai meitai motes pyurs
Postoram — tāwa zemē.

Wocišu jau laikūs, kad wysa zeme porgoja jū rūkōs un latwišim dagoja par sowu pat zemi moksot nūdukļus, igoja dzeiwē irodums dalit sowu zemi storp dalim.

Pi tāwa zemes dališonas celes tik daudzi streidu, ka par jīm palyka wēl pimine leidz myusu laikim parunōs un tautas dzismēs.

Pici, seši tautas dali,
Zemi dola raudodami;
Es tāwam wins delinš,
Pi galdiņa naudu skaitu.

Gadejumā, jo tāwam nabeja dala, a meitas win, tad zemes montošonas tisiba porgoja uz jaunoku meitu. Bet saimes, kur beja mosas un broli — meitas un siwites tyka izslagtas nu zemes montošonas.

Swarigokūs gadejumūs wysa cilts pulcejos kūpā un

spride par sowom darišonom, pyrms palyudzūt pi to sowa diwu un izzynojuēt jū waļu.

Bez to ikkotra cilts turēja sowus wacokus, kuri ar augšok minetu pogonu goridznicibas škiru beja par pastowigim kortibas sorgim un sowa tautišu aizstowatojim.

Walstiu priekšgolā ari stoweja sowi wacoki. Kronists jūs sauc par wērsinikim, kara wodunim un kēninim. Bet poši sen-latwiši war byut laikam ir saukuši sowus wacokūs par kuningim aba lel-kungim. Šis words, kai redzis, weļok ir porgojis uz wocišu muižinikim, kuri, atjemuši un iznycynojuši idzymtus kuningus, paši stojos jū witōs pār cilšu un walstiu kungim.

Sen-latwišu lelkungi un kēnini.

Tautu wacokim ģodojuēt un pyulejutiš par sowa pidarigu labklojibu un wadūt pastowigus karus, nabeja, zynoms, laika, kad pošim apstrodot sowa teirumu. Jū driwas kai i dažu karaweiru tyka apkūptas nu wysas cilts, klot pi ito dorba beja wel dalykti kara gyustekni.

Leloka daļa kara laupijumu wysod datyka tautas wacokim un pošim karaweirim. Taidā weidā jū monts kai i zemes platiba otri pasawairoja, un ji par laiku pasataisija leloki par cytim zemes ipašnikim, muižinikim, aba kungim. Sen-latwišu kungi tywu stoweja pi tautas, pyulejos par jos wajadzibom un labklojibu, ku Diwam žal na wysod wareja pasacit par tagadejim kungim, kuru leloka daļa pagoja nu zūbyna brōlim un Liwonijas ordena lūceklim.

Ji, kai redzesim uz prišku, apkaroja un apkowa myusu senejuš latwišus kungus un tautas wacokus, atjeme nu jim un wysom ciltim zemes, a pošus ļaudis padarija par wanginikim wergim un sowim kolpim.

Wōcišu uzbrukšonas laikā, kai stosta Latwišu Indriks, pi wysom Latwijas ciltēm un tautom beja jau sowi wacoki, lelkungi un kēnini.

Tai pi latgališim keninēja Rusins, Weziks, Toliwalds, Waridots un cyti.

Liwu kēniņš sauces Kaupo, pi kurim — Lamekins; pi zemgališim — Westards un leišim — Swelgats.

Wydwuts, lykumu dewèjs.

Wocišu atišonas laikā jau beja pilnīgi isakortojuse sabidriska sen-latwišu dzeiwe un isastyprinojuši jos lykumi. Iwarojūt tū, ka ikkotras tautas dzeiwes ikorta nūteik na nu reizes, a del ito wajaġ syntim godu ilġa laikā, cikom ļaudis jū saprass un pijyuks pi jos, tod tautas legenda stosta par Wydwtu, kai pyrmu sen-latwišu lykumu deweju. Jis bejis gudrs sērmġalwis, asūt ceļojis pa cytom kēnestem un beja nūtemējis, ka pi wysom tautom asūt sowi lykumi, un caur itū pastow pi jim zynoma kortiba un labklojiba.

Atbraucis uz sowu dzimteni, Wydwuts socis pirunot sowus tautišus pi zynomu lykumu pijemšonas ar tik dedzigim wordim un draudūt ar brismem, kaidas jūs gaida, joji naatzeis un napijems šū lykumu, ka klotasušim gojušas šausmas caur kaulim.

Tauta pikrita ġaligi Wydwuta padumam, winbalsigi izlasija jū par sowu lykumu deweju, kriwe-kriweitu aba augstoku baznickungu un stypri jo klausija.

Tai tad Wydwuts war byut byus piradynojs ļaudis pi zemkūpibas, izdaliġa zemi un ikkotrai ciltei parodija sowus rūbežus.

Istatija ticibu un aizvede augšok minetu kortibu pi pognu-diwekļu kolpošonas.

Lai izškert storp ļaudim streidus pastatija tisas. Is ġrize ari lelu wēribu uz iruġim. Nukortoġa sowstarpeju saimiu cilšu un walstiu sadzeiwi. Wordu sokūt Wydwuts naizmersa ni winas sabidriskas, religiskas un politiskas dzeiwes puses un wysod pyuleġos iwest lykumibu un styngru kortibu. Tauta beja pateiciga Wydwtam par wysom jo pyulem turēġa jū lelā ġudā un cinā.

Wydwuts ir miris dziļā wacumā un, kai eistais Kreiws, liciš sewi dzeiwu sadadzynot uz sorta, lai tauta jū myužigi pimynatu un ġudynotu.

12. Sen-latwišu nūsadorbošona pyrms wocišu atišonas uz Liwoniju.

Zemkūpiba.

Myusu senġi, pamatuši nomadu aba klaidūņu dzeiwi un, atsamatuši uz paštowigas dzeiwes witas, soka aizajemt ar

zemkūpibu un wysom jos nūzare, kai lūpu, putnu bišu kūpšonu, aizajemdami wel pi to ar medibu un zweju.

Jau VIII. godu syntā zemkūpiba beja sasnaguse dīzgon augstu pakopini. Driwas tyka apstrodotas pec treju teirumu weida un beja wysas cilts kūpīgs īpašums. Teirumus apstrodoja ar kūka orklīm, ecežom un blučim, kurus latwiši paši mocejuši sagatawot.

Nu labibas rugom senčim beja pazeistamas tos pat, kaidas jī apkūp i tagad.

Tai tautas dzismes min par rudzim, kwišim, zērnim, auzom, dobuļu un mīžim; nu itim padejim senči mocejuši darit olu.

Nu augļu kūkim beja pazeistama obelnica, uz ko aizroda ari tautas dzisme:

Obelite Dīwu lyudze,
Lai wad tautōs tū meitini:
Zoru zarini nūleika
Dzeipurīņus kaltejūt.

Par dažim sakņu auglim, kai kartupelim, izwastim nu Amerikas tikai XV. godu syntā, un ogurčim — senči niko wel nazynoja, bet dažas saknes apkūpe, par kū palyka pimine meiklēs un tautas dzismēs.

Lūpu kūpšona wina nu golwonom zemkūpibas nūzare, beja dīzgon atteistita. Lel-lupu skaitlis pa nazcik tyukstušom nabeja rats gadejums.

Tai, latwišu Indriks stosta, ka wociši winā win kara gojini — atjēmuši nu īgaunim un libišim 4,000 lelu-lūpu un wel wairok zyrgu. Otkon cytu reizi nu Somu solas izwaduši 2,000 zyrgu.

Ganibas beja kūpigas, leli kloni un pļowas tyka apnastas ar augstu sātmaili pret plesigu zweru, kai wylku, loču, lušu uzbrukumim.

Par lūpu kūpšonu un zemkūpibu licynoj ari syntim izaglobojušu tautas dzīsmu, kurōs runa ir par orojiņu, raibalitem un kumelinim. Pīaram:

Raibas win man telites
Kas tos raibas izraiboja?
Meila Laime izraiboja
Agri reitā ganidama.

Nuperku sew kumeliņu
 Nu Diwiņa garkojiti;
 Wysas upes bridin brida,
 Daugowiņu pori lēce.

Drauniciba (biša kūpšona) beja pi myusu senčim dizgon izplatita. Jau Latwišu Indriks aizroda uz ito sowā kronikā. Tai, liwi atribdami sowam wacokam, aba kēniņam Kaupo par jo kristicibas pijemšonu un atsadušonu wocišim, iznycynoja wysus jo bišu kūkus. Leli naporejami meži un smukas pļowas dewe baribu bitem, kuras taisija sew perekļus wacu kūku škērbōs un pywumūs. Nu šenes senči porcele jos kūzulūs un moceja ar jom apsaīt. Bites ari teik biži apdzidotas tautas dzismēs:

Bitit, towu wiglumiņu,
 Tew nūleika obuliņš;
 Man porlyuza bārza laipa
 Pori eimūt tautiņōs.

woi:

Bitit, towu šywumiņu
 Baznicā daudzynoji.
 Mamin, towu auklejumu
 Sweši ļaudis maldynoja.

Sen-latwiši taisija nu madā stypru dzerini, wosku un madu ji pordewe wocišu un danišu tērgotojim.

Mediba un zweja. Latgolas meži azari un upes, kai ari Baltijas jyuras pikrastes, beja sewiški bogotas ar ziwim, putnim un zwerim, pīmāram: udris, caunas, luši, meža cyukas, opši, loči beja te sastopami lelā skaitlī.

Udris, bebris cikstejos
 Lela kolna maliņā,
 Atnok wina lušu mote,
 Nūwalk udrām kažuciņu.

Kai zweri, tai i putni, pīmāram: leli ērgli, wēja wonogi — pec mežu izcērsšonas izgaisa. Tautas win dzismēs pīmin par jīm, ka ir bejuši myusu mežūs tairdi putni:

Sorgis ceļa cilawiņa
 Nu tywoja wanadziņa;
 Lai ir nogi, kam ir nogi,

Jyuras wydā gulbius kere,
Dzerkstalainus wilpus mete.

Zweru odas pi daudzajom latwišu ciltem beja wel leidz XII. g. symtam golwono preču maina tērdzībā, jos tyka izlītotas apgērbam un cytom moju wajadzībom, uz ko aizroda symtim tautas dzismu. Sewiški jimōs teik daudzynotas caunu capurites. Ar zweru odom sen-latwiši moksoja krīwim, a pec wocišim, sowus nūdukļus.

Ziwiš beja golwono bariba jyuru, upiu un azara krostu dzeiwotojim. Sewiški zweiniciba tyka atteistita pi īgaunim, kurim un liwim. Ji turēja pi sewis leidz tyukštušom leloku un mozoku zwejas laiwu.

Latgališu apwydā stowēja lels Lubona azars. Senok jis ir bejis daudz plotoks un saucis par jyuru. Tī, kur tagad radzamas naporejamas plōwas, nazkod stowējis dziļš jyudens. Te ari plauka zweiniciba un kūgniciba. Wel tagad war atrast Lubona apkortnē seneju laiwu drupas.

Tērdziba. Ar tērdzibu nūsadorboja gondreiz wysas Latwijas tautas un ciltis. Ir drūši zynoms, ka jau VII.—VIII. godu symtūs īgauni un wenedi stowēja styprā tērdzibas sakarā ar normanu (skandinawu) tautom un wocišim. Pirmo tērdziba beja mainu tērdziba, a weļok pasarodija i nauda. Pikrastēs īgaunim un solu idzeiwotojim pīdarēja wairok symtu tērdzibas kugu un bez to wel lels wairums kara wai laupitoju laiwu. Kuri un īgauni biži win mīļoja uzbrukt swešim tērdzibas kūgim uz Zwidrijas wai Baltijas pikrastem.

Nu Latgolas tyka izwastas uz orzemi: labiba, odas, lyni, pakulas, wosks, mads un wērgi, wanginiki. Iwastas, turpre-tim topa wysaidas metala preces, sols un cyti swešu zemiū ražojumi. Myusu zeme wede tērdzibu wyswairok ar danišim un krīwim. Bet XII. godu symtā soka jau braukot uz myusim wocišu tergotoji. Ap šū laiku plauka slowonē tērgotoju, tai saucamo — Hanzas sawiniba. Pi jos pīsadalija ari kriwu pilsata Nowgoroda. Bet šim tērgotojim ryupēja tikai preces un inokumi, a uz witeju idzeiwotoju ticibas ji grīze moz wēribas.

Bet ap šū jau laiku Woczemē pasamuda kustiba un censšonos uz pōgonu molom del kristticibas izplatišonas.

Pec krista karim te palyka bez dorba daudzi brūniniku un goridzniku. Izderduši nu iergotojim par pogonu tautom, kuras dzeiwoja ap Daugowu, Nemanu un Wislas itaku, t. i. latwišim, leišim un pryušim — ji laides uz šeni.

Par myusu zemi goja diwi golwoni tērdzibas un satiksmes celi. Wins beja Daugowa, nu kuras pa Dnepru un Malnu jyuru warēja tikt Konstantinopolē. Utrais pa šausu zemi nu Daugowas goja uz Pleskowu, Nowgorodu un pa Wolgu uz Kaspijas jyuru. Pa itū ceļu tyka wodotas uz mums preces pat nu tolejos Arabijas.

Ryupniciba. Iwarojut tū, ka myusu senčim dagoja west pastowigus karus, un todel beja wajadzigi wysaidi iruči, tod war dūmot, ka iruču izgatawošona beja wina nu golwonokom ryupnicibas nūzarem.

Nu ūtras otkon puses mes zynom, ka sen-latwiši miļoja wysaidus bronzas un misiņa puškojumus. Kai aizroda wēsture, ji natyka atwasti nu swešom molom, bet topa izgatawoti te pat uz witas. Tikai pats materials, kura uz witas nabeja tyka, zynoms, dastātits nu orzemem.

Nauda. Sērmā senatnē myusu senči nazynoja pawysam wel naudas. Jos wītā tyka litojamas zweru odas, labiba, pat lūpi, a tikai weļok jau sen-latwiši ipasazyna ar sudobra un zalta gobolim un cytu tautu naudu.

Wordam „nauda“ likas ir bejuse taida pat nūzeime kai latinu wordam „pecunia“, kurs pait nu worda „pecus“ — lūps.

Wyspyrms, kod soces zemes ražojumu un preču maine, t. i. terdziba, tod nabeja nikaida tik wigli kustama monta, kai lūpi, un moksa ari pastōwēja lūpūs.

Sen-skandinawišu (zwidru-norwegu) woludā „naut“ — apzeimoj lūpu, leišu woludāšei sakne zeimoj lobumu, kustamu mantibu.

Bet weļok myusu senči ipasazyna jau ar metala naudas gobolim.

Archeologiski izrokumi aizrōda uz tō, ka jim beja pazeistami romišu, greku, angļu, danišu bizantijas, arabišu, wocišu, kriwu, mongolu un leišu naudas goboli, kas izskaidrojams caur tū, ka pa tim diwejim lelim terdzibas celim, kuri goja par myusu dzimteni, senlatwiši beja sakarā gondreiz ar wysu tū laiku zynomu pasauli.

Storp šitim naudas gobolim wajag atzeimot minetus jau oseringus — auškorus un kryušu puškojumus (kriwyski yocerяъ), kurus skaistuma del nosoja ausis, a lelokas uz kryutem, bet beja litojami ari kai nauda. Wiņu wèrtiba beja apmaram 50 r. myusu sudobra naudā.

13. Sen-latwišu irodumi un Liwonijas tautu sowstarpeja satiksme.

Kara irodumi. Sen-latwiši nabeja nikod drūši pret sowlu kaimiņu, kai liwu, kuru, igauņu, leišu un kriwu uzbrukumim. Bet wel leloku pūstu darija nasaticiba, naidš un atribšonas gors storp pošom latwišu ciltem.

Kara laikā waldija wuspõreja mezoniba. Iwaiņotus dasyta sowi pat, todel ka seņok nikas niko nazynoja par slimnicom, kur jūš zolet, un nabeja ispejams globt iwaiņotu dzeiwibu.

Weiriši wysod beja apsyti. Wangibā tyka jentas tikai siwites un barni un pa daļai win atstota laikam kaida weirišu sauwite del uperešonas jū sowim diwim. Te jūš komoja, mūcija un dzeiwus capynoja uzsorta woi syta ar matamom wõlem.

Nu wysim latwišu kaimiņu tautom wysnyknoki un beistamoki ir bejuši leiši un igauni.

Par leišim kronists L. Indriks roksta — Leišim beja par wysom tautom šimõs zemēs kai krīstticigim tai i pogonim taida wara, ka daži nu jīm nadreikstēja dzeiwot pat ari sowūs cimūs un wyswairok latgališi.

Dzèrdedami par leišu woi igauņu uzbrukumu tywynošonus, atstoja tukšas sowas mojas un globojõš mežūs. Bet i te jī nawarēja nu jīm izaglobot, todel ka leiši meklēja jūš pawysu mežu un, atroduši dažus apkowa, dažus aizwede uz sowlu zemi un apjēme wysu jū montu. Un kriwi бага nu leišim, lai gon ju beja mozok.

Bet tī, kur latwiši ispēja aiz laika saskrit sowā pilē un nūjemt nu growa tyļtu, jī turejos dūšigi pretim un na reiz, weice sowus inaidnikus, atmoksodami jīm par jū uzbrukumim, ar taidu pat mezonibu, kai itu darija leiši un igauni.

Utrs kronists aprakstidams sen-latwišu kara dzeiwi tai soka:

— „Tywu pì winsètes gonos nalels lùpu pulciņš, kurš atnas sowam saiminikam pìnù, wylnu, odas. Nalela auguma, bet styprs zyrgs, nosoj boleliņu uz medibom un karu. Kaimini pat tyweji rodi pawysam nasapņoj par mīru un klusu dzeiwi.

Kad atit zīma un sataisa sowus tyltus par upem, azarim un pūrīm, un kad porit jau styproki soltumi, tai ap februara mēnesi weiriši taisos izdarit uzbrukumu woi uz kurim, woi leišim un libišim. Pais nagars laiks, un iti kaimini atis uz latwišim un ašnigi jīm atribs. Taidā weidā beja pastowigs kars, par kuru wel atlyka pīmines tautas dzismēs un posokōs. Par īručim beja akmiņa cērwi, wasari, lūki, škapi ar akmiņa buļtas.

Nūteik uzbrukums; izkaisitas wīna nu ūtras winsètes, sasalasejušis sowā pilē dūšigi turis pretim. Bet pile krita, tad inaidniki weirišus nūsyt, a siwites wad wangibā. Lūpus aizdzan un tys wyss wojs monts, kurs sastowēja nu drēbem, baribas, traukim, īručim — teik aizwasts prujom, a šāta nūswylynota.

Idzeiwotoju daļa, kura ispejuse nūsglobot kur meža bizumā, otkon losos uz nūdagušu sātus wītu. Kad nustoj jau kara wātra, palykuši pī dzeiwes meklej sowus nūsystem un apraud jūs. Ji losos, atdūt jīm padeju gūdu caur bērem, nas jūs uz augstu kolnu, kur atsarun leli kopi, apnasti ar akmiņa sātmaili.

Wysapleik leidzigi bišu šyunim pastatiti uz zemes akmeni rindža weidā nazcik olekšu caurmārā. Te ikkotra saime tur sowu wītu. Sataisa gunkuri un gunis lisme apwej karā kritušu tāwu, broli, dalu . . . par sowas dzimīnes aizstowešonu.

Nazcik sauwiu ūgļu un palykušu par palnim kaulu lik atsewiškūs pudūs, lai šos atlikas gulatu zemē storp akmiņu rindžim, symtim godu, cikom paši latwiši aizmerss šū akmiņu nūzeimi un izlitos jus del sowu kormu byuwes, a pec winaldzigs zemņika ōrkls samaisis šūs palnus ar zemi un padaris jū par ražigu.

Skumiga ceremonija beigta. Nūsystemi dag. Palykuši pī dzeiwes it otkon uz sātu taisa jaunu ustobu un otkon ryupīgi tacynoj kara īručus, pacitīgi wūrp caurumu del akmiņa cērwu kotu un gaida win sowa wacoka aicynošonos, lai atribt kaimiņu tautai par izdaritu uzbrukumu“ —

Isokdami karu, sen-latwiši mekleja izzynot sowu diwu protu. Jo masli aba lūzes, krita uz ļaunu pusi, tad, lai gon jau beja igojuši inaidniku zemē, — atstoja wysu un goja uz sātu niko naizdaridami. Pat jo inaidniks beja ibrucis dzimtinē un sajēmis lelu laupijumu, tad i tūlaik jī dewes uz mojom, atļaudami jam ar wysu laupijumu — lupim, siwom un bārnim. — natrauciti aizīt prujom.

Pyrms kara sokšonos beja irodums nūturet sapulces, kur apspride kara planu un taktiku.

Sadarūt pamiru, obejas naidigas puses izmainija škāpus, kurus pi kara atjaunošonas syutija otkon atpakal.

Idami uz karu sen-latwiši wysod jēme leidz kara-karugu. Latgališu karugs asūt bejis bolts ar sorkonom streipitem.

Kāju isokūt wysi klidze lelā bolsā un syta wairogūs, lai iztraucynot inaidniku, bet jo padejajs izdarija styngru pretestību, tad uzbrucēji dreži grīzē mugoru un metes begt uz sowom pilem.

Bēres. Cikom latwiši nabeja ipasazynuši ar kristticigu globošonas weidu jī naroka dubes, bet lyka sowus myruņus taišni uz zemes pyrms paklodami zam jīm nalēlu tošu kortu. Leidza ar myrušu weiriti lyka iručs: škāpu, zūbynu, cērwi, dunci, wairogu . . . a siwitem kūdeli ar worpstu, krimestini, odotu u. t. t. Bez to winim un ūtrim kraklu, zečes, cymdus, ols skrūzi, maizes lapaci, pat naudu, lai „tymā saulē“ jīm niko natryuktu, todel ka myusu senči styprī ticēja, ka cytā pasaulī jī turpynos taidu pat dzeiwi, kaidu wede wērs šos zemes. Uz myrunim saswide nalelu opolu 1—2 aršinu augstuma zemes gubu.

Taidas kopu skaudzes (kurgani) radzamas ir wel leidz šam myusu mežūs un uz naapstrodojamim kolnim

Bez iručim kopūs tyka lykti wysi augšok mineti puškøjumi, kurus i tagad wel war atrast sen-latwišu kopūs.

Bērinikim wajadzēja est, dzert, pricotis un ligsmotis, cytaiž myruņa gors warējis grīstis atpakal uz sātu, bidynot un izdarit sētnikim kaidu ļaunumu.

Par nowes wēstnesim myusu senči skaitija opugu, paladu, krāukli un sewiški dzaguzi.

Lai gon tautas dzismēs nāpalyka nikaidas pimines par

myruņu dadzynošonu, tūmar kronikas un archeologiski izrokumi skaidri aizroda, ka pret IX. godu syntu, t. i. pret kristticibas pījemšonu nu kriwim, myrūni tyka dadzynoti, a karaweiri ar wysim iručim un zyrgim, lai „tymā saulē“ waratu it karā. Bet weļok, warbyut zam kristticibas ceremoniju ispaيدا, porstoja itu darit, sakūrdami tikai nalelu guntiņu uz kryutim, kura nasadadzynoja galigi ni drēbu ni puškojumu. cytaidi nabyutu atrunami puškojumi sen-latwišu kopūs.

Pi myusu senčim, kai i pi cytom tautom beja porliciba, ka gunis atteirej cylvāku nu wysom jo ļaunom pusem, lai „tymā saulē“ lobok jim kļotus.

Poši kopi, par kurim jau sacijom, atrodas pec ispejas tywu pi piles un swētnicas uz kaida smilķšu kalniņa.

Kōzas. Kai bēru tai i kōzu irodumi saskanēja ar myusu senču-pogonu ticibu. Daži nu jim izawer tagad par rupim, bet sowā laika šim irodumim beja swariga nūzeime sen-latwišu dzeiwē.

Wēsture un tautas dzismes stosta, ka myusu senči, kai i wysas nakulturalas tautas, jēme sew ligawiņu ar waru un zagšonu.

Swešas ciltis bolini aba ligowas wedeji, zynodami ligawiņas dzeiwes witu, un, izlasijuši sew izdewigu breidi, kad ligawiņa goja agri pec jyudiņa, welēja drēbes kur uz upes krosta, mola da gaismai labibu, sagywa jū, lyka uz skrejeja kumeliņa un laides prujom. Tywoki rodi, radzadami, kas nūtyka, pajemuši leidz osu „zūbyntiņu“ dzynos pakal un pyulejos dadzeit šūs „zagļus“, panokt jūs, nu ko tagad i pait zynomais mums words — panokšni.

Ligawiņa, jo wareja, atstoja kaidu zeimi: nūswide cymdu, zeiles, wylnoniti, wainagu, kūka lopas zorus u. t. t.

Wedēji turpretim raudzija aizmaldynot sowuš panokšņus: grizes kur nu ceļa sonim, jauce tyltus, lyka uz ceļa kūkus, akmiņus u. t. t. bet „bolelini“ napalyka mirā, cikom naatroda sowas mosiņas. Jo ji redzēja, ka jai klojas labi, tad panokšniki atstoja jū weiram, a cytaidi streidus wajadzēja izškērt ar osu „zūbyntiņu“.

Latwišu dzejiniks tai soka par panokšnim:

Mes dewini bolelini,
Wina pate mums mosiņa,

Ik reitiņa moltu goja,
 Pyuru mola reitiņā.
 — Ej, bolin, pasawer,
 Ku dor' myusu malejiņa?
 — Waļā duras, waļā lugi,
 Naryuc waira dzernawiņas,
 Naryuc waira dzernawiņas,
 Nadzid pate malejiņa.
 — Jem, bolin, malnus sworkus,
 Sadloj sowu kumeliņu,
 Dzeisimes pec mosiņas,
 Pec mosiņas wainadziņa!
 — Jojom, jojom winu symtu,
 Dajojam augstu kolnu.
 Uz to winā augsta kolna
 Treidewini kukletoji.
 — Lobreit, lobreit, kukletoji,
 Pec ko šudin kuklejat?
 — Tai meitiņai kuklejami,
 Kuru šunakt garum wedia.
 Jojam, jojam utru symtu,
 Dajojam ūtru augstu kolnu.
 Uz to ūtra augsta kolna
 Treidewini spelmaniši.
 — Lobreit, lobreit, spelmaniši
 Pec ko šudin spelejat?
 — Tai meitiņai spelejami,
 Kuru šudin garum wedia.
 Jojam, jojam trešu symtu,
 Dajojam uzulmuižu.
 Wysapleiki līpu dorzs,
 Wortu priškā atsledziņa,
 Izīt treis tawa dāli,
 Dzaltonimi matenim;
 Diwi myusus pašus wedia,
 Trešais myusu kumeliņus.
 Wēlej est, wēlej dzert,
 Wēlej apleik raudzitis.

Ni mes adam, ni mes dzeram,
 Pec mosiņas raugames.
 Iraudzijom sow mosiņu
 Wiņā golda galiņa:
 Bolta mice galwiņā,
 Ols kaniņa rūciņa.
 — Edit, dzerit, bolelini,
 Es wairs jyusu jau nabyušu,
 Pateik man šei zemite
 Pa protam i orojinš.

Ligowas zagšona wylkos wel ilgi i pec kristticibas
 pijemšonas.

Tikai tūlaik win porstoja, kad wocu goriga un laiciga
 waldiba soka jū stypri wojot un pidraudēja napaklausigim
 ar nowes tisu. Pec ito win šis pogonu irodums pa mozam
 pazuda.

Bez ligowas zagšonas tautas dzismēs teik wel mineta
 ligowas perkšona, kura celes war byut pec pyrmo iroduma
 portraukšonas. Myušu senči beja porlicynoti, ka dzymdyno-
 tojim par sowas meitas audzynošonu un atjemšonu nu saimes
 dorba ruku, wajadziga atmoksa, kai dzid par itū tautas
 dzisme:

Tāws dalam naudū dewe,
 Pērc, delin, ligawiņu!
 Dals nūpērka kumeliņu,
 Sukoj tāwa teirumiņu.

14. Sen-latwišu swatki un gūdibas.

Myusu senči miļoja sataisit un apmeklet wysaidas gū-
 dibas un apstaigot swātkus.

Kōzas, beres, bārna dzimšona, sešonas beigšona pawasar,
 rudin labibas nūjemšona, swinigoka kaida nūtikšona, leluki
 jū diwekļu swatki pulcēja latwišus kūpā.

Lasejos wysi rodi, pazeistami, pat wašalas saimes un
 ciltis ar sowim wacokim un waidelotim prikšgolā. Te wys-
 pyrms tyka atduts gūds zynomam diwekļam caur uperu
 likšonu. Tūlaik sedes wysi pi goldim, ede, dzere, dzidoja

sowas tautas dzismes, kukleja un dejoja. Pat weči un ti, atminedami sowas jaunibas dīnas un, imatuši putojuša altiņa, laides dejā.

Bet sewiški swinigi apstājgoja sen-latwiši Leigas aba milestibas swātkus, kuri izkrita, kai jau mes zynom, ap Sw. Jona dīnu.

Uz jīm gatawojos wysa tauta wasalu godu un napatitigi gaidija tos dīnas, kad soks jau pūgot berzē lakstīgola. Tūlaik pazeimotā dīnā kreiwš aba wacokais nu waidelotim lyka pyust taurēs, lai dut wysim zini, ka swātki soces.

Taures skanet atskaneja nu swētnicas uz swētnicu. Wysa apkortne tricet-tricēja un skanet skaneja nu pricigom dzismēm, kurōs ceški beja mynams milestibas diwites words „Leigo, Leigo!“

Uz šim wosoras swātkim wysi pyulejos nēst kaidu na win lobokū downu del tīm, kurus wairok mīloja. Bolelini zidoja sowom ligawiņom saktas, zeiles, gradzynus . . ., dzaltonites otkon nūpynušas wainogus lyka jūs uz bolelinim. Saiminicaš nese plociņus, madu, swistu, sirus, gali . . ., a weči putojušu ols kausūs un spaņūs.

Nu wysom adamòm un dzeramòm litom waideloti ar leigusonim un cytim swātku dalibnikim taisija kūpeju milasti (goldu) kur pikalnē uz zaļas zoles, atstodami kaidu daliti diweklim del upures.

Bārni un ti nagōja uz šim swātkim ar tukšom rūkom. Ji nese, cik spādami, pylnus klēpus puču, kūka lopu un zoles, lai izpuškot adamu goldu un kaisit pučes. Tad wysi dewes lelā pulkā uz swātu kolnu, kur stōwēja swētnica ar uperu oltoru un diwekļu tālim.

Bārni gōja pa prišku un kaisija pučes, pec jīm kreiwš, waideloti, waidelotes un leigusoni ar kēnenim aba tautas wacokim un tad lelim borim sagojuse nu molu-molom poša tauta. Waideloti nese uperes Leigai un cytim diweklim. Istoj klusums. Te pats kreiwš atsasauc uz tautu. Jo gudri wōrdi snadz leidz sirdis dybynam. Jis aicynoj latwišus byut par uzticigim sowim diweklim, kēnenim un waidelotim, dūšigi aizstowet karā laikā sowu tāwu-zēmi un dzeiwot storp sewi sadarigi un winprōtigi, atstot wysaidu naidu un nasa-

ticību. Tauta jam klausa, aizmērst dusmes un atribšonas jutas un pricīgi dudas uz milasti. Wysi ad un dzer putojušu misteni (olu). Na par ilgu laiku socas skanīgas Leigas naktis dzīsmes un kūklēšona. Kad dzīsmes nūklus, teik stotitas pōsokas, minetas meikles, jauniba klāusos gudru weču runu un stostu par jū kara gojinim uz leišu un igauņu zemem.

Wokoram istojūt, Leigai par gūdu, dag uz wysim kolnim leli gunkuri ap kurim dzaltonites un bolelini dejoj un dzid, wad rūtales. Wacoki pōrspriz sowā storpā wysaidas tautyskas darišonas par karu, par miru, par labibas augšonu, par izsorgošonu sowu lūpu nu plesigim zwerim u. t. t.

Wysi sewi juta pricīgi, laimīgi. Tauta swētēja Leigas swatkus leidz pašai gaismiņai un elpoja ar pylnom kryutem breiwibu. Tūlaik latwiši beja breiwa tauta, un uz jōs mugōras naguleja wel wērdzibas nosta. Swātki un gūdibas mudynōja tautysku goru un naatļowe jam izkleist gadejušus gryutas dzeiwes apstokļūs. Bet weļok latwiši wareja apstaigot sowus swātkus tikai paslapyn, kur kaidā škyunī woi meža bizumā, beidamis sowu borgu kungu.

Wins nu jaunokim latwišu dzejulnikim tai apdzid Leigas swātkus uz Zylō kolna, iwaroĵamokas senču uperu witas:

Par godskōrtu Leiga nocia
Sowus bārnus apraudzit;
Tod pa wysom Latwju orem
Leigu, leigu skaneja.

Leigas nakti, Zylā kolnā,
Daga gaišas ugunis,
Leigusonī rogūs pyutia,
Swatkūs saucia tautišus.

Nu sanocia jauni, waci,
Leli, mozi pulciņūs.
Tāwi nesia madu, olu,
Mōtes — sirus, plōciņūs.

Jaunas meitas, jauni puīši,
Nesia zoles, wainagus;
Leigas naktī wysi kūpā
Puškoĵos un pricoĵos:.

Edia, dzeria, dejas wedia,
 Sowim diwim zidòja.
 Leigusoni tautas wedia,
 Klot pi diwu zidukļa,

Dzidòja tod wysi kùpà

Slawes dzismas, lyugšonas:

„Mes tew' redzim milestibà, leigu, leigu

Lobu draugu sadaribà, leigu!

Swètej myusu gojumiņu, leigu, leigu!

Pildej kletis, pildej bļudas, leigu!

Jemi sowu sèrmu zyrgu, leigu! leigu!

Apjoj myusu mežu, driwas, leigu!

Izmin smylgas, loču auras, leigu, leigu!

Lai uzauga teiri miži, leigu!

Myusu pļowom zoli dudi, leigu, leigu!

Telitemi smolku sīnu, leigu!

Telitemi smolku sīnu, leigu, leigu!

Kaisi pukes, kaisi zidus, leigu, leigu!

Myusu kolnūs, ilejōs, leigu!

Lai pyn wysas cīmu meitas, leigu, leigu!

Raibus puču wainadziņus, leigu!

Nòci cimà, nòci sàtā, leigu, leigu!

Sowu bārnu apraudzitu, leigu!

Sèji miru, milestibu, leigu, leigu!

Piškīr laimi, weselību, leigu!

15. Tykumiba un karakters.

Indrika Latwiša un Rimetu kronika aizroda mums daudzi gadejumu, nu kurim, kai jau zynoms, ir radzams, ka pi latwišim un cytom apleicejom tautom beja daudzi mežonigu irodumu: atribšona, kaimiņu laupešona, naželīga apsaišona ar kara gyusteknim, sadžu un sātu dadzynošona, kara krytušim inaidnikim golwu atcersšona, sowu pat iwainotu dasiššona u. t. t., kuras pi myusu senčim nūtyka pi ikkotras sadursmes ar kaimiņu ciltim.

Nasawerut tūmar uz ito un, saleidzinojut latwišus ar cytom kaimiņu tautom, kai kurim, liwim, igaunim un leišim,

jī beja daudzi mirigoki, meikstokas sirdis un atklotoki par sowim kaiminim.

Latwiši wigļok un dreīžok pasadewe kristticibai na kai cytas tautas.

Ticiba un tykumiba, kai seņok tai tagad, stow tywokā sakarā. Leidz ar ticibu atteistejas ari ļaužu tykumi un ūtraidi. Cik nūjadzams nu tom ziņom, kaidas ir atstotas par sen-latwišim rokstūs, tad myusu senču ticiba un jū tykumiba beja sasnaguse dizgon augstu stōwukli.

Lobu tykumu jī prūta cinet un īwarot. Rimeta kronika stosta, ka zemgališi, dudami rūku, sledze miru ar ordenu*) uz 2 godim, jo tāds ir jū zemgališu īrodums.

Dawušim rūku naw breīwi porkopt leiguma. Kas porkop sadaribu, sūdams ar noweš tisu.

Iwarojams wel ir tys, ka jī nazwerēja pi sowim diwim. Jīm pityka weira rūka un gūda words. Bez itim tykumim kronisti min par sen-latwišu wismilibu un strodibu.

Myusu senči miļojuši piemt pi sewis wisus un labi wiņus pacimot, pat napazeistamūs, nawaicojūt, nu kurines jī it un ko meklej. Pi sen-latwišim ir bejušas augligas drīwas, todel labibas beja pylnas klētis, orudi un škyunī, jīm atlyka wairs breiwa laika, kuru jī wysod pāwadija ar kūklem un dzidošonu.

Seņok awižu un gromotu nikaidu nabeja. Jū witu pa daļai izpildija ceļaweiri, kurus latwiši labprot pieme pi sewis un klausija jū stostus.

Bez īto kronikas wel uzšwer latwišu mira milibu, labsirdibu jautroku goru un leloku atklotibu, nūsmodidamas pi igaunim jū styurgalwibu, wiltibu un mežonibu, a pi libišim — zaglibu.

Karā myusu senči ir kowušis dūšigi un waronigi.

Strodiba, centiba un dorba milestiba stowēja pi myusu senčim lelā cinā un gūdā. Dorbs beja wiņu ūtra doba, kai itū labi īsoka tautu dzīsmē:

Itin man gojejam,
Es nawaru nagojuse;
Es nawaru nagojuše
Ni diniņas nudzeiwot.

*) Wōcišu kara spēks.

Slynkošonu un slaistešonu bez dorba wysi turēja par wysleloku kaunu. Lelōka apsmikļa nabeja, kai nūsaukt kū par slynku, par natikli.

Tautas dzismēs un sokomūs wordūs ši slaiskas teik izsmiti:

Gul, munu ligawiņu,
Wysi dorbi padariti:
Cyuka roka rocintiņus,
Koza škina kopustiņus.

Dorba miliba beja tautas greznums un lepniba. Tāws ar moti jau nu mozom dīnom pyulejos piradynot sowus bār-nus pī dorba un sorgotis slynkuma:

Paldis soku mamiņai
Par agroju calumiņu,
Lai kaunā napalyku
Swešu ļaužu ustobā.
Paldis soku mamiņai,
Lai tu džērd, lai nadzērd,
Ka jei mani, mozu asūt,
Uz dorbim mūdynoja,
Gribetis gribejas
Gryutu dzernu ritynot,
Woi todel gribejos,
Ka bejn moza iroduse.

Daža meitine, wārdamos, kai gryuši strodoj jos mote, pyulejos jai paleidzet un taidā weidā pījyuka pī dorba.

Gon man žāl beja,
Ka mamiņa wina mola,
Pilykuse pakojiti
Paleidzēju mamiņai.

Bolelini, makladami sew ligawiņas, klausejos, kur dzei-woj strodiga dzaltonite un tai lyudze Diwa:

Dud, Diwin, ku dudams,
Dud, prīcigu ligawiņu,
Dzidotoju, runotoju,
Wysa dorba daritoju.

Sen-latwiši cīnēja sowus dzymdynotojus un beja jīm patei-cigi par jū audzynošonu. Sewiški šei bārnu miliba sirsnigi

atspigeļojas dagojušās leidz mums tautas dzismēs, kas zeimojas uz motes pyulim.

Muna mila momuliņa
 Mani meili audzinoja;
 Pate mote dubļūs brida,
 Mani nese ruciņā.
 Tū puisiti suni reja,
 Kas tetiņa naklausija.
 Tū meitini tautas mil,
 Kas klausija momulit.
 Krita pride, krita egle,
 Cyta auga witiņā;
 Myra muna momuliņa,
 Tos myužam naredzēju.
 Ai bērniņi, ai bērniņi,
 Globojīt tāwu, mōti:
 Kai biŕites sowu mōti
 Wilcin wylka uzulā.

Poši dzymdynotōji pyulejos idwest sowim bērniņim šū teicamu tykumu.

Dali, meitas, jaunawites,
 Klausit wacu mōmuliti,
 Nait labi tai satai,
 Kur wacoku naklausija.

Milestiba storp brōlim un mōsom ir bejuse lela un sirsnīga, pi izaškēršonos jī na reizi raudōja:

It es išu tautiņōs,
 Dīwīnš zyna, kai dzeiwošu;
 Wysi muni bōlelini
 Raud kumeliņu saglodāmi.
 Mosin, zalta drostaliņ,
 Nu, tu isi tautiņōs;
 Bōlelini, leidz tautom
 Tew byus mani pawadit.

Dzaltonites ar gūdu ir nosojušas sowu „wainadziņu“, t. i. nawainibn.

Bez gūda nūjemt wainadziņu skaitejos par lelu kaunu.

Symtim tautas dzismēs atskan dzymdynotōju pōrsorgošona un pašu jaunowu sowā storpā:

Jauni puļši jaunas meitas
 Ar gūdiņn dzeiwojit:
 Na ar zaltu sudabriņu
 Jums gūdinš nūperkams.
 Kamer meita wainagā,
 Zid mogonas dailumā;
 Kai nūjeme wainadziņu,
 Wejs nūpyute dailumiņu.

Šis iteicams tykums, izturēja tautu wasalu misā un spērgtu gorā. Diwa bailiga, tykumiga ligowa, apwinota ar centigu un strōdigu tautiī, dewe tautai tus darbinikus un waroņus, kuri wel leidz šai dinai griž uz sewi wēribu.

Sērmgalwi un weči beja pi myusu senčim lelā cinā. Jaunoki mekleja jū padumu un klausija jīm:

Es wacam nasmejūs,
 Priškā man tōs diniņas;
 Jemu weci pi rūciņas,
 Atsadyņu kresliņā.
 Wacam tāwam sērma bōrda,
 Daudzi gudra padūmiņa;
 Jauni puiši salosos,
 Padūmiņa makladami.
 Soldons beja, garšigs beja
 Zemes bites madutinš;
 Gudra beja rōma beja,
 Wacu ļaužu woludīņa.

Wacu ļaužu gudrus padūmus tautas dali ilgi piminēja un jūs pildeja:

Waci barzi izpraulejuši,
 Jauni win atlykuši;
 Waci weiri nūmyruši,
 Wōrdi win atlykuši.

Sen-latwiši miļoja miru un sadaribu. Diwam žal, ka jū trauceja nalabweligī augšok mineti šķērsli un apstokli: t. i. kara un ašņa korīgi kaimini. Nu tautas dzismem ir radzams, ka myusu senči tyka mudynoti pi winprōtības:

Kai skudrites siliņā
 Lelu pyušni sawylkušas,
 Tai bōlini pulciņā
 Lelu dorbu paspēsīm

woi

Pulciņā, pulciņā,
 Bōlelini pulciņā;
 Kai bitites madu nas,
 Pulciņā strōdodamas.

Slapkawiba, laupišona un zagšona nabeja senejūs laikūs taida ikdīniška parōdiba, kai tagad. Un ari tautas dzismēs, kur atspigilejos wysi myusu senču slykti un lobi tykumi, par zadzibu ir tikai nazcik dzismiņu,

Zogta nauda, kroptais monts,
 Nagul pura dybynā.

Zogšus zogts kumelinš
 Gar celi nateces. —

Sepok orojs drūši warēja atstot uz driwas sowu orklu un ecežu. Pigulniki, braukdami pigulē, lyudz Diwa, lai winš glob jū kumeliņu nā nu zagļa, bet nu plesigim zwerim:

Tymsa nakts, zaļa zole,
 Laukā laižu kumeliņu,
 Nu, Diwin, towa waļa,
 Nu, towā rūciņā.

16. Eisto Diwa atzeišona nu sen-latwišim un jū padiwiba.

Storp daudzējim pogonu diweklim myusu senči tūmar gūdynōja un eistu Diwu, par kū licynoj symtim smuku tautas dzismu, nu kurom waratu sastatit wasalu lyugšonu grōmotu.

Kad sen-latwiši dagōja pi eisto Diwa jēdziņa, naw labi zynomys. Bet iwarōjūt tū, ka Diwu wini sauc ar mozynojamu wordu — „Diwinš“, „Dabasu Tētīt“, želigais Diwinš u. t. t., war dūmot, ka te beja kristticibas ispaids wet daudzi agrok pret wocišu atišonu. Un patiši kristticibas Diws, saleidzynojut ar wacōs daribas aba žaidu tautas Diwu ir želsirdigoks, miligoks, pats atit uz ļaudim, a na tai kai žaidu Diws borgais

tisnesis un atributejs, kurs rōdejos jīm tyucīs, gunīs stulpā, zynōja win Moīzesu, a tautas pawysam nalaide klot pi sewis. Uz latwišu tykumibas un karaktera darija bez šaubom lelu īspaidu pijemtō kristticiba, pyrms nu kriwim pec nu danišim un wocišim. Uz jōs ari pamatojas myusu senču lela padīwiba. Ji ticeja, ka Diws dzeiwoj augši debesīs un pōrwolda wysu pasauli;

Augsti dzid ceirulits
Par wysim putninim;
Augsta Diwa waldišona
Par wysim kundzinim.

Diws ir wyswarigs, wysu paredz un wysu zyna:
Nōc, Diwin, pats paleidzi
Gryutā dorbā padzeiwot;
Tew, Diwin, spāks, warite,
Tew gudrais padūmiņš.

Sen-latwiši beja pōrlīcynoti, ka nu šō Diwa wysš atkarojas. Jis wysim paleidz, glob nu nalaimem un bādom.
Ej, Diwin, tu paprišku,
Es towūs pediņūs;
Nalaid mani tū celiņu,
Kur tī ļauni ļaudis it.

Tōdel myusu senči pilyudze Diwa wysūs dzeiwes gadejumūs.

Bez „Diwina“ paleidzibas jī gondreiži nikō nosoce:
Reitiņā caldamīs
Pyrmok Diwu piminēju;
Diwiņš man paleidzeja,
Joju wysu diniņu.

Bōrinite, palykuse bez tāwa — mamiņas, lyudz Diwiņa:
Wēl, Diwin, tu man lobu,
Ļauds man loba nawelēja;
Ļauds man loba nawelēja,
Es naboga bōrinite.

woi:

Redz, Diwin, tu pats mani,
Man niwina radzatōja:

Tāws māmiņa apakš zemes,
Karā bolti bōlelini.

Karaweirs, idams karā, tai lyudze Dīwa:

Ej, Dīwin, tu paprišku,
Tew osoks zūbyntiņš;

Saticis celiņā,
Nūcērt munu inaidniku.

Kūginīks, dudamis jjurā woi upē, atstoj sewi un sowus
tywejus uz Dīwa globšonas:

Uz jyudeņa izidams,
Diwam dewu dwēseliti;

Ni pi kūka pikertis,
Ni saukt tāwa, momuliņas.

Ar Dīwiņu palicit,
Kas stōwit maliņā,
Smoga laiwa, dziļš jyudens,
Strauji tak Daugawiņa.

Strōdnīks, isokdams nedēļas dorbus, lyudz Dīwa paleiga:

Darbīnīks Dīwa lyudze,
Nedeliņu isokdams,

Paleidz, Diws, pyrmudin,
Paleidz wysu nedeliņu.

Ganiņš, beidamis par sowim lūpinim, grīžas ari pi to
dabasu Tāwa:

Gonu meita Dīwa lyudze,
Nu wōrtim izdzanūt;

Paleidz, Dīwin, šu diniņu,
Paleidz wysu wasariņu.

Līgawiņa, gaididama izišonas tautiņōs, tai dzid:

Gōju ceļā dzidodama,
Kai cilowa rakstidama,

Dud, Dīwin, satiktis
Ar gudīgu tāwa dalu.

Dud, Dīwin, kū dudams,
Dud man gudru orojiņu

Wysa muna dzeiwošona
Orojiņa padumā.

Smuks puisits laukā ora,
 Obulaiņu kumeliņu;
 Garam gōju, Diwa lyudžu,
 Byutu tys muns orojiņš.

Ari jaunekli napalyka ipakal Diwa lyugšonā:

Audzin, Diws, man liniņus,
 Sermalīņa boltumā;
 Audzi, Diws, ligawiņu,
 Pašas rūzes dailumā.

Es izlyudžu nu Diwiņa
 Sew trejadu lobumiņu;
 Ceļā lobu zyrgu braukt,
 Sātā lobu ligawiņu,
 Tu trešu lobumiņu
 — Sewim meiļu weselību.

Eisto Diwa atzeišona, beja zynomā sakarā ar nokušu
 dzeiwi. Sen-latwiši, kai redzis nu tautas dzismem, nasa-
 beida nowes un gaidija jōs ar mirigu prōtu, stypri ticedami,
 ka „tymā saulē“ del lobim' ļaudim byus ari loba dzeiwe.

Laiks man beja gulet it,
 Boltā smilkšu kalniņā;
 Dalu dali — orožini,
 Meitu meitas — malejiņas.

Jaunība pylnā dzeiwes zidā ari sapņoja par nowi un paša
 lyudze, lai jei dreizok atitu:

Kad Diws dutu, kad es mērtu
 Jauna meita wainagā;
 Izslaucitu kopa sātu,
 Sagaiditu momuliti.

woi:

Ai, Diwin, ai Diwin,
 Kaut es ari jauns nūmertu!
 Es gulatu kalniņā,
 Kai pučite dōrziņā.

Pec cylvaka nowes „dwēselite“ aizit uz pašu Diwu

Ej pi Diwa miļotis,
 Muna dōrga dwēselite;

Diwiņam bolti zèrni,
Sudabriņa bļudiņa.

Grēciga woi ļauna cylvaka dwēsele nateik pijemta
„tymā saulē“ un aiz grēcigas dweselites naw kam aizzastot:

Misas, misas, kauli, kauli,
Kam jyus grākus darijot!

Gauši raud dwēselite

Dabasu durowu dagōjuse.

Kas war zwaigznes izskaitit,

Kas mēnesi aiztecet?

Kas war munu dwēseliti

Pi Diwiņa aizrunot?

Wysi šiti myusu senču uzskoti darija uz jīm lelu
īspaidu un mudynōja jū padiwibu. Tōdel ari sen-latwišu
tykumiba, lai gon wel pogonu stōwukli, tūmar leidzynōjos
drusku kristīcigai un caur itū senči dora kaunu na winam
myusu laiku „tautas dalam“, kurs, pisaklausijis mulkigu runu
par tū, ka naasūt Diwa, aizmērst sowu seneju wel pogonu
tāwu-tāwu padiwibu un lobus jū tykumus. —

Pyrmos daļas saturs.

1. Prikšwòrds	3
2. Latwišu wèstures olùti	5
3. Myusu senču dzeiwes wìta	7
4. Sen-latwiši	10
5. Sen-latwišu ticiba	13
6. S-lat. swètnicas, goridzniciba un daži religiski irodumi	17
7. Latwišu woluda	20
8. Tautas dzìsmas, pòsokas, meikles, burami wòrdi un parunas	22
9. Sen-lat. piles, pilsàtas, cìmi, winsètes un kopi	29
10. Sen-lat. iruči, trauki, drèbes un puškojumi	33
11. Kai sen-latw. kròsoja sowas drèbes	43
12. Sen-lat. sabidriska dzeiwe	44
13. Sen-lat. nùdorbošonos pyrms wocišu atišonai uz Liwoniju	47
14. Sen-lat. irodumi un Liwonijas tautu sowstarpeja satikšona	52
15. Sen-lat. swàtki un gùdibas	57
16. Sen-lat. tykumiba un karakters	60
17. Eisto Diwa atzeišona nu sen-latwišim un jù padiwiba	65

Baz. N. Rancana jaunas grōmotas.

Dreizā laikā izis nu druka:

- 1) Katoļu Baznicas wēsture.
- 2) Wyspōriga wēsture del Latgolas školom.
- 3) Pilnigoks katekizms.
- 4) Liturgija, aba Bažnicas ceremoniju izskaidrošona.
- 5) Apologija, woi ticibas aizstōwešona.
- 6) Psalmu grōmota.
- 7) Škapleri un jū atlaidas.

Sagatawotas del druka:

- 1) Kungs Twardowskais, legenda nu pūļu dzeiwes.
 - 2) Bailiga nakts
 - 3) Mežs šņoc
 - 4) Zemnika dzeiwes bildes, tulkojums nu Antonewiča.
 - 5) 100 latgališu pōsoku.
 - 6) Latwijas Geografija.
- } tulkojumi nu Korolenkas.

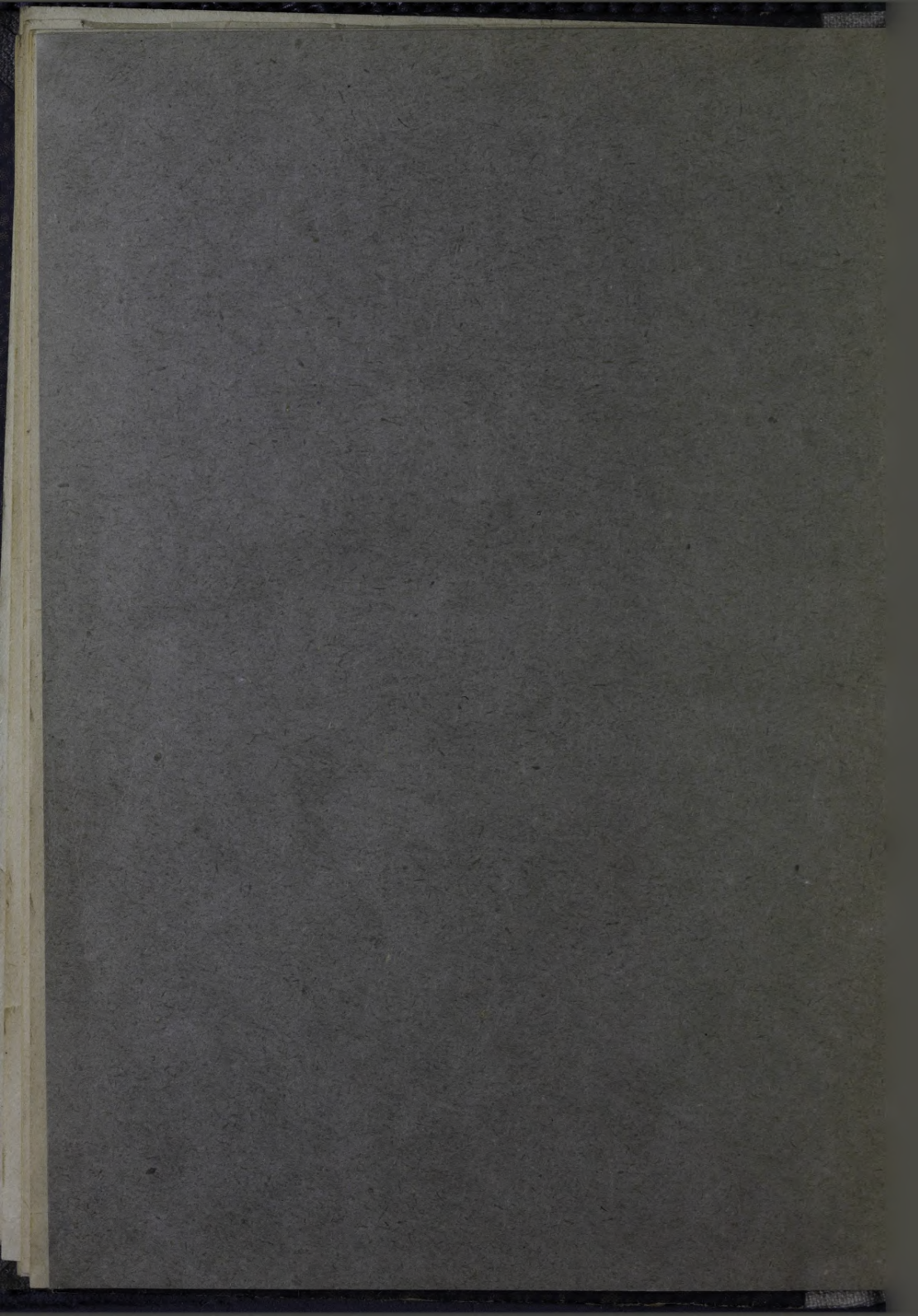
Teik sagatawots:

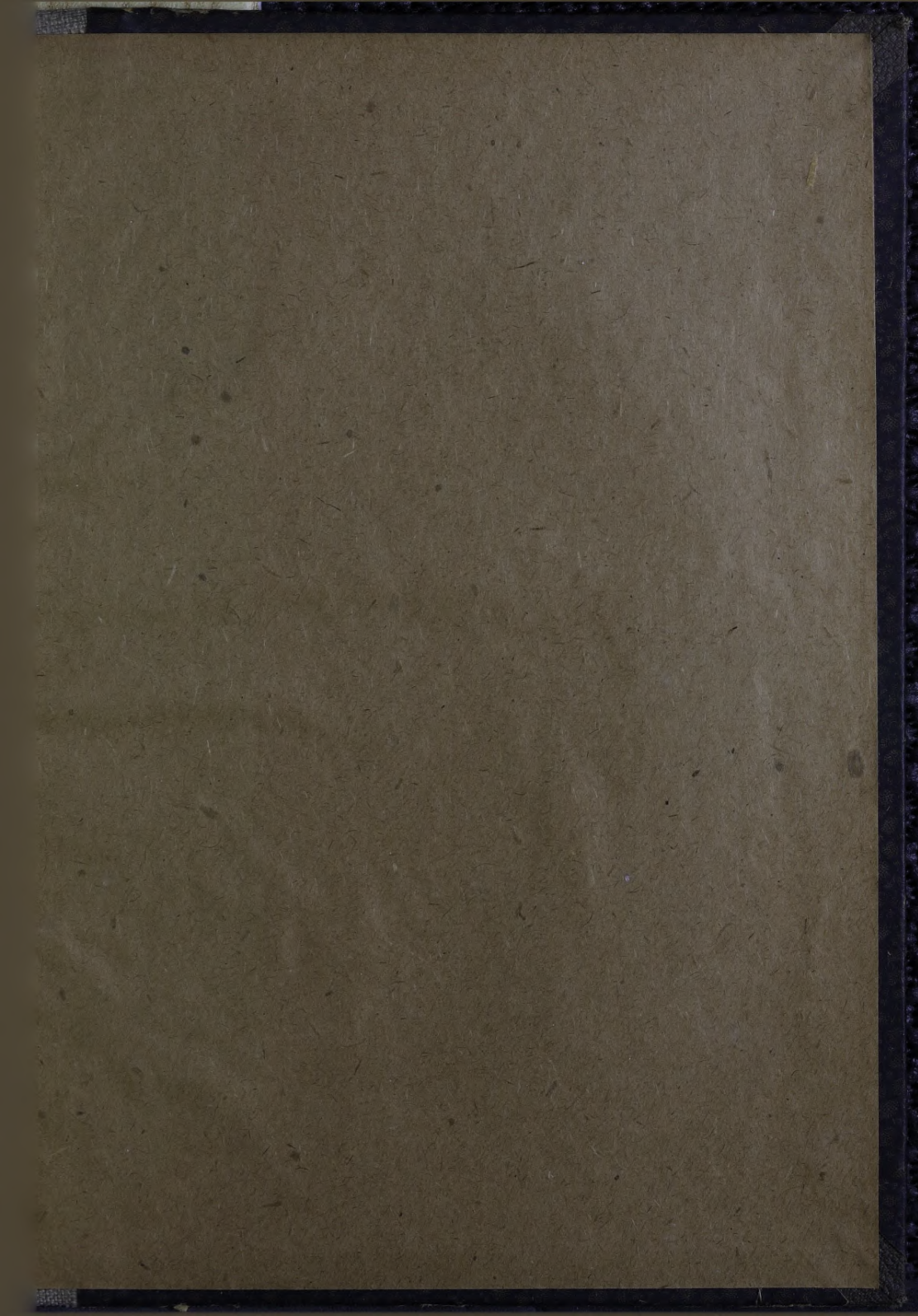
Jaunò testamenta tulkojums.

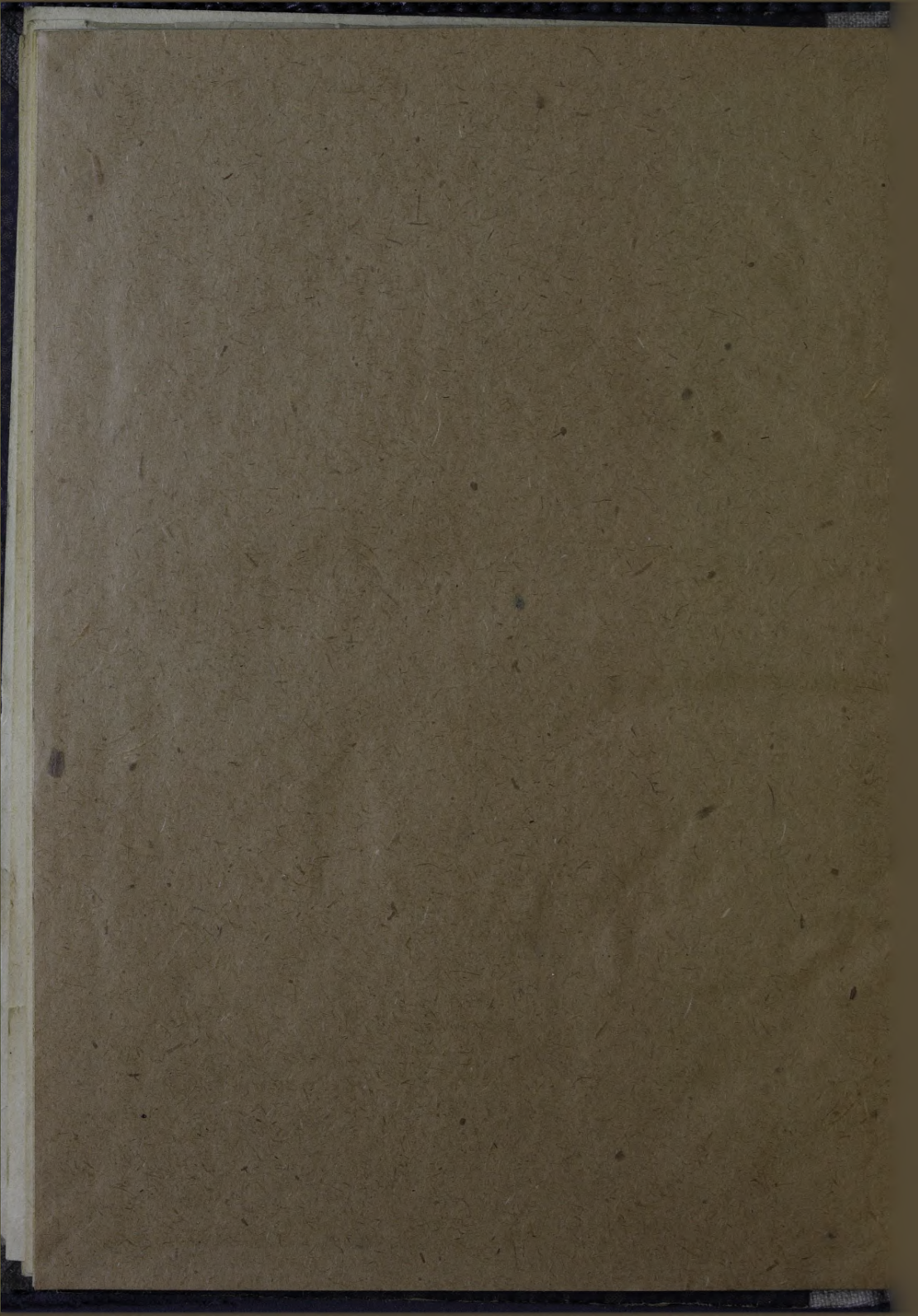
Wysas šōs grōmotas byus dabojamas Reigā, pi izdeweja A. Gulbia, Suworowa ila, 14. Latgolā — Rezeknē, pi L. Medrika.

10.11.21

[0107]

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309044465

24.11.19